

Crna Gora

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Vuka Karadžića, br. 3
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 407 501
fax: +382 20 482 926
www.mpa.gov.me

Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021., za 2021. godinu sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020. godinu.

Podgorica, jun 2021. godine

Crna Gora

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Vuka Karadžića, br. 3
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 407 501
fax: +382 20 482 926
www.mpa.gov.me

***AKCIONI PLAN ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU LICA SA INVALIDITETOM OD DISKRIMINACIJE I PROMOCIJU
JEDNAKOSTI
ZA 2021. godinu***

Podgorica, jun 2021. godine

Pojmovi

- MLJMP - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava
- Ombudsman – Zaštitnik ljudskih prava i sloboda
- MPA – Ministarstvo pravde
- MOD – Ministarstvo odbrane
- MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova
- MF – Ministarstvo finansija
- MEK – Ministarstvo ekonomije
- MKU – Ministarstvo kulture
- UP – Uprava policije
- MVP - Ministarstvo vanjskih poslova
- MORT – Ministarstvo održivog razvoja i turizma
- MRSS – Ministarstvo rada i socijalnog staranja
- MPRR – Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja
- MZ – Ministarstvo zdravlja
- MNA – Ministarstvo nauke
- MJU – Ministarstvo javne uprave
- MS – Ministarstvo sporta i mladih
- MP – Ministarstvo prosvete
- IJZ – Institut za javno zdravlje
- ZZŠ - Zavod za školstvo
- MONSTAT - Uprava za statistiku Crne Gore
- ZZZCG -Zavod za zapošljavanje Crne Gore
- UIP – Uprava za inspekcijske poslove
- JZU – Javna zdravstvena ustanova
- UZK – Uprava za kadrove
- NVO – Nevladine organizacije
- LAP – Lokalni Akcioni Plan
- PIO- Fond penzijskog i invalidskog osiguranja Crne Gore

UVOD

Strategija za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021 godine predstavlja prvi strateški dokument usmjeren isključivo i jedino na definisanju mjera i aktivnosti za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i postizanje jednakosti lica sa invaliditetom sa drugim licima, uključujući i višestruku diskriminaciju.

Opšti cilj Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017-2021 je omogućavanje potpune ravnopravnosti lica sa invaliditetom u skladu sa načelima UN Konvencije o pravima lica sa invaliditetom, Ustavom i zakonom.

Vlada Crne Gore je u I kvartalu 2019. godine usvojila prvi dvogodišnji izvještaj (2017-2018) sa AP za (2019-2020).

Programom rada Vlade za 2021. godinu predviđena je izrada i usvajanje Akcionog plana za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021., za 2021. godinu sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2019. i 2020. godinu.

U nastavku je prikazana realizacija mjera i aktivnosti iz nadležnih institucija, u skladu sa metodologijom iz obrasca imajući u vidu prethodno funkcionisanje organa državne uprave, prije donošenja važeće Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave (»Službeni list Crne Gore«, br. 118/20 od 07.12.2020, 121/20 od 10.12.2020, 001/21 od 04.01.2021, 002/21 od 05.01.2021).

Važno je napomenuti da je u 2019. godini bila u primjeni Uredba o organizaciji državne uprave koja je osim 17 ministarstava, imala 35 organa uprave i to 20 organa uprave u sastavu i 15 samostalnih organa uprave, te da je u 2020. u primjeni Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave¹ koja u sistemu ima 12 ministarstava i 29 organe uprave nad kojima se vrši nadzor, što je bio i razlog da u koloni koja označava nadležne institucije u Akcionom planu za 2021. godinu kao nosioce posla naznače

nazivi institucija shodno važećoj Uredbi.

¹ Službeni list Crne Gore", br. 118/20 020, 121/20, 001/21, 002/21)

Nazivi institucija prije donošenja važeće Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave	Nazivi institucija posle donošenja važeće Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave
1. Ministarstvo unutrašnjih poslova	1. Ministarstvo unutrašnjih poslova
2. Ministarstvo odbrane	2. Ministarstvo odbrane
3. Ministarstvo vanjskih poslova	3. Ministarstvo vanjskih poslova
4. Ministarstvo zdravlja	4. Ministarstvo zdravlja
5. Ministarstvo održivog razvoja i turizma	5. Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma
6. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja	6. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
7. Ministarstvo pravde, 8. Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava	7. Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava
9. Ministarstvo finansija, 10. Ministarstvo rada i socijalnog staranja	8. Ministarstvo finansija i socijalnog staranja
11. Ministarstva javne uprave, (dio službenika iz kulture)	9. Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija
12. Ministarstvo prosvjete, 13. Ministarstvo nauke, 14. Ministarstvo kulture i 15. Ministarstvo sporta i mladih	10. Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta
16. Ministarstvo ekonomije (dio službenika Ministarstva finansija, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva nauke i Ministarstva održivog razvoja i turizma)	11. Ministarstvo ekonomskog razvoja
17. Ministarstva saobraćaja i pomorstva, (dio službenika iz Ministarstva ekonomije)	12. Ministarstvo kapitalnih investicija

OBLAST 1: POŠTOVANJE DOSTOJANSTVA LIČNOSTI LICA SA INVALIDITETOM

OPERATIVNI CILJ 1 : Obezbijediti puno poštovanje dostojanstva ličnosti lica sa invaliditetom kroz punu primjenu Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

INDIKATORI UČINKA

- smanjen stepen diskriminacije lica sa invaliditetom za 2%
- povećan broj postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom za 20 %

POLAZNA VRIJEDNOST

2015. Lica sa invaliditetom na trećem mjestu prema stepenu diskriminisanosti u CG, 50,70%².
2016-godine-3 predmeta za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom pred institucijom Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda.

CILJANA VRIJEDNOST

2021.Smanjen nivo diskriminacije lica sa invaliditetom za 4 % u odnosu na početnu vrijednost iz 2015. godine.
2021. godine povećan broj postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom za pred nadležnim organima za 50 % .

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
---------------	-----------	---------------------	----------------------	---------------	---------------------------	--------------------	--------------------

² Rezultati istraživanja o odnosu diskriminacije u Crnoj Gori , novembar 2015 godine Agencija Damar

<p>Praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata</p>	<p>Praćenje postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom u svim oblastima života</p>	<p>Broj pokrenutih postupaka i procesuiranih slučajeva za zaštitu od diskriminacije, sa ishodima postupaka</p>	<p>MPA u partnerstvu sa -Upravom policije -Upravom za inspeksijske poslove -Građanskim sudovima -Sudovima za prekršaje -Tužilaštvom, -Institucijom Zaštitnika /ce ljudskih prava i sloboda, -OSI</p>	<p>Januar 2021</p>	<p>Decembar 2021</p>		<p>Redovna budžetska sredstva MPA</p>
<p>Organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima</p>	<p>Sprovedeno istraživanje o nivou diskriminacije lica sa invaliditetom u raznim oblastima Sprovedena analiza stanja</p>	<p>Izveštaj o rezultatima istraživanja i analize stanja</p>	<p>MPA NVO</p>	<p>II kvartal 2021</p>	<p>III kvartal 2021</p>		<p>Redovna budžetska sredstva</p>

<p>Saradnja sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima</p>	<p>Promocija antidiskriminacionog zakonodavstva lica sa invaliditetom, modela LAP-ova za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017/2021 sa obavezama iz Strategije putem sastanaka-alternativno /on line</p>	<p>Najmanje tri organizovana/alternativno on line sastanka sa predstavnicima lokalnih samouprava</p> <p>Najmanje 45 učesnika prisustvovalo sastancima.</p> <p>Najmanje tri opštine donjele LAP za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti</p>	<p>MPA lokalne samouprave NVO</p>	<p>II kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>		<p>Redovna budžetska sredstva MPA</p>
<p>Unaprijediti saradnju sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima</p>	<p>Raspisivanje konkursa za finansiranje projekata/programa za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije</p>	<p>Realizovan javni Konkurs</p>	<p>MPA</p>	<p>I /II kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>		<p>Budžet MPA</p>
	<p>Organizovanje okruglih stolova i seminara za OSI i njihove porodice u lokalnim zajednicima uz učešće predstavnika NVO i građana na temu „Jednake mogućnosti za sve članove društva-uklanjenje arhitektonskih ,</p>	<p>Organizovan najmanje 1 okrugli stol /alternativno on line /seminar</p> <p>Najmanje 20 učesnika prisustvovalo okruglom stolu/on line seminaru</p>	<p>MPA; NVO; lokalna samouprava</p>	<p>II kvartal 2021</p>	<p>IV kvartal 2021</p>		<p>Budžet MPA</p>

	administrativnih i drugih barijera koje onemogućavaju ravnopravan položaj u društvu OSI “						
Smanjiti nivo stereotipa i predrasuda o licima sa invaliditetom, kao i štetne radnje kojima se diskriminiraju ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu	Kampanja za podizanje svijesti za zaštitu od diskriminacije	Realizovana najmanje jedna kampanja za podizanje svijesti za zaštitu od diskriminacije ranjivih društvenih grupa	MPA/NVO	II- IV kvartal 2021	IV kvartal 2021		Budžet MPA
Podizanje nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima kroz edukacije i treninge	Organizovati edukacije i treninge za različite ciljne grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima	Teningu prisustvovalo najmanje 20 učesnika	MPA OSI	II kvartal 2021 II kvartal 2021	IV kvartal 2021 IV kvartal 2021		Budžet MPA
Pokrenuti i sprovesti kampanju za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima, uključujući rad sa djecom od najranijeg	Posjeta dnevnim centrima i saradnja sa udruženjima roditelja na kreiranju aktivnosti radi veće uključenosti i vidljivosti djece sa invaliditetom	Realizovana najmanje po jedna posjeta dnevnim centrima Realizovano najmanje 5 zajedničkih aktivnosti sa udruženjima roditelja Održano najmanje po 5 sastanaka u obrazovnim ustanovama na svim nivoima	MPA, OSI Međunarodni donatori	II kvartal 2021	IV kvartal 2021		Budžet MPA donatori

uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema		Sastancima obuhvaćeni gradovi iz sve tri regije					
Uvesti i izraditi program o konceptu ljudskih prava lica sa invaliditetom i principu razumnih adaptacija u materijalima za polaganje stručnog ispita za rad u državnim organima	<p>Pripremanje materiala o ljudskim pravima OSI i principu razumnih adaptacija</p> <p>Organizovanje događaja na kojem će se promovisati pristup razumnog prilagođavanja</p>	<p>Pripremljen material uvršten u literaturu za polaganje stručnog ispita za rad u državnim organima</p> <p>Organizovan najmanje jedan događaj za 20 učesnika</p>	MPA OSI	II kvartal 2021	IV kvartal 2021		Budžet MPA , donatori

OBLAST 2: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PRISTUPAČNOSTI

OPERATIVNI CILJ 2: Ravnopravan pristup licima sa invaliditetom u oblasti: pristupa objektima u javnoj upotrebi i javnim površinama, pristupa infomacijama i komunikacijama, javnom prevozu, kao i pružanju javnih i privatnih dobara i usluga, sa fokusom na harmonizaciju propisa u skladu sa preporuka iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN

INDIKATOR UČINKA

- Harmonizovati 80% Zakona koji su dobili preporuku za usklađivanje iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.
- Smanjiti procenat ispitanika za 2 % koji smatraju da pristup infomacijama i komunikacijama nije omogućena

POLAZNA VRIJEDNOST	CILJANA VRIJEDNOST
<p>Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom od 2016. godine pokazuje da Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju, Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o porezu na dodatu vrijednost su djelimično usklađeni sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>2016. prema rezultatima istraživanjima javnosti 60% lica sa invaliditetom nasuprot 50% opšte javnosti smatra da objekti nijesu ili su nedovoljno prilagođeni za lica sa invaliditetom.</p> <p>2016. godine - prema istraživanju UNDP najveći procenat ispitanika (lica sa invaliditetom) ocjenjuje da je ostvarivanje prava na informisanje i komunikaciju djelimično omogućen, dok 18% ispitanika koji su lica sa invaliditetom smatra da pristup infomacijama i komunikacijama nije omogućen.</p>	<p>Do kraja 2021. godine izvršiti potpuno usklađivanje Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju, Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovnih objekata, vazduhoplova i letilica sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Do 2021. godine smanjiti procenat jaza između građana i lica sa invaliditetom koji smatraju da objekti nijesu ili su nedovoljno prilagođeni za lica sa invaliditetom do 10%.</p> <p>Do 2021. smanjiti broj ispitanika (lica sa invaliditetom) koji smatraju da pristup infomacijama i komunikacijama nije moguća za najmanje 3%.</p>

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Obezbijediti implementaciju propisa u izgradnji pristupačnog okruženja	Praćenje postupaka za zaštitu od diskriminacije u oblasti pristupačnosti	-Broj pokrenutih postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom -Broj procesuiranih slučajeva sa ishodom	-Inspekcija, građanski sudovi, sudovi za prekršaje, Institucija Zaštitnika /ljudskih prava i sloboda -Lokalna samouprava	Januar 2021	Decembar 2021		Redovna budžetska sredstva

	Realizacija Akcionog plana prilagođavanja objekata u javnoj upotrebi za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom	Najmanje tri prilagođena objekta u javnoj upotrebi licima sa invaliditetom i licima smanjene pokretljivosti	Ministarstvo ekologije prostornog planiranja i urbanizma Uprava za imovinu Uprava javnih radova	2019	IV kvartal 2021		Budžet Uprave za imovinu
	Raspisivanje konkursa za finansiranje projekata/programa iz oblasti zaštite lica sa invaliditetom	Realizovan 1 javni Konkurs	Ministarstvo ekologije , prostornog planiranja i urbanizma	I kvartal 2021	IV kvartal 2021		Redovna budžetska sredstva
Edukovati državne i lokalne službenike i namještenike i vršioce javnih funkcija o konceptu pristupačnosti postojećih objekata	Organizovanje okruglih stolova sa lokalnim samoupravama uz učešće predstavnika NVO na temu pristupačnosti objekata u javnoj upotrebi na lokalnom i državnom nivou	Broj održanih okruglih stolova Broj učesnika	Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma	Januar 2021	Decembar 2021		Redovna budžetska sredstva
Ustanoviti generalni zahtjev za pristupačnost svih izvora informacija i sredstava komunikacije koji se objavljuju na portalima	Organizovanje edukativnih radionica o standardima e – pristupačnosti i kreiranje elektronski čitljivih dokumenata za predstavnike	Organizovane radionice Broj edukovanih službenika	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	/

organa državne uprave	organa državne uprave						
	Prezentacija koncepta e-pristupačnosti i kreiranje elektronski čitljivih dokumenata u skladu sa standardima e – pristupačnosti za službenike lokalnih samouprava	Broj prezentacija	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	/
	Usaglašavanje portala i podportala Vlade sa Pravilnikom o standardima pristupačnosti	Broj usaglašenih web portala	Ministarstvo javne uprave, digitalnog društva i medija	I kvartal 2021	II kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	/
Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa u oblasti javnog prevoza.	Usvojiti Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice	Usvojen Zakon /usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo kapitalnih investicija	2018	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	/
	Usvojiti Zakon o željeznici	Usvojen Zakon	Ministarstvo kapitalnih investicija	2021	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	Redovna budžetska sredstva
Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom	Izmijeniti Zakon o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila , plovnih objekata ,	Izmijenjen Zakon/usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	II kvartal 2021	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	Redovna budžetska sredstva

usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti pristupa javnim dobrima i uslugama	vazduhoplova i letilica						
	Izmijeniti Zakon o porezu na dodatu vrijednost	Izmijenjen Zakon/usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	I kvartal 2021	IV kvartal 2021	Nijesu planirana sredstva	Redovna budžetska sredstva

OBLAST 3: DISKRIMINACIJA U POSTUPCIMA PRED NADLEŽNIM ORGANIMA, PRIVATNOSTI I PORODIČNIM ODNOSIMA

OPERATIVNI CILJ 3 : Ravnopravan pristup licima sa svim oblicima invaliditeta u svim postupcima pred nadležnim organima

INDIKATOR UČINKA

Usvojiti 80% preporuka iz ove oblasti a koje su definisane Analizom usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOSTI

2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabranI diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazuju da je potrebno uskladiti Zakon o parničnom postupku, Zakon o vanparničnom postupku, Krivični zakonik CG

CILJANE VRIJEDNOSTI

Harmonizacija navedenih zakona sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
---------------	-----------	---------------------	----------------------	---------------	---------------------------	--------------------	--------------------

OBLAST 4: DISKRIMINACIJA U OBLASTI SOCIJANE ZAŠTITE, ADEKVATNOG ŽIVOTNOG STANDARDA, SAMOSTALNOG ŽIVOTA I ŽIVOTA U ZAJEDNICI

OPERATIVNI CILJ 4: Ravnopravan život u zajednici svim licima sa invaliditetom, bez diskriminacije, kroz uspostavljanje i pružanje podrške za život u zajednici u skladu sa Zakonom

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020 evidentirati 28 licenciranih prižaoca usluga iz socijalne i dječije zaštite

POLAZNE VRIJEDNOSTI				CILJANE VRIJEDNOSTI			
2016 .godine ne postoje lincencirani pružaoci usluga iz socijalne i dječije zaštite				Do kraja 2021. godine evidentirano 40 licenciranih pružaoca usluga iz socijalne i dječije zaštite			
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Uspostaviti, razviti i promovisati usluge iz sistema socijalne i dječije zaštite	Razvijanje, uspostavljanje i promovisanje usluga iz sistema socijalne i dječije zaštite	Broj uspostavljenih usluga	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja Lokalna samouprava	III kvartal 2021	IV kvartal 2021		Budžetska sredstva i donatori
Uspostaviti jedinstven sistem vještačenja za lica sa invaliditetom	Usvojiti Zakon o jedinstvenom vještačenju	Usvojen Zakon	MFSS	II kvartal 2021	IV kvartal 2021		Budžetska sredstva i donatori
OBLAST 5: DISKRIMINACIJA U OBLASTI VASPITANJA, OBRAZOVANJA I STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA							
OPERATIVNI CILJ 5:Omogućiti inkluzivno obrazovanje na svim nivoima, za sve učenike i studente sa invaliditetom, uključujući i obrazovanje odraslih lica sa invaliditetom							
INDIKATOR UČINKA							
Smanjiti nivo diskriminacije u oblasti obrazovanja za 2 %.							
Harmonizovati 100% Zakona iz oblasti obrazovanja, koji su Analizom usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN dobili preporuku za usklađivanje.							
POLAZNE VRIJEDNOSTI				CILJANE VRIJEDNOSTI			
Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. g. pokazuju da je potrebno uskladiti propise							

<p>u oblasti obrazovanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Prema rezultatima istraživanja CEDEM-a od 2015.g., diskriminacija u oblasti obrazovanja lica sa invaliditetom je evidentirana u procentu od 30,5%.</p>				<p>Harmonizovani propisi u oblasti obrazovanja sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Do kraja 2021. godine smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti obrazovanja do 5 %.</p>			
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
<p>Kontinuirano sprovesti inkluzivne aktivnosti koje promovišu jednakost, različitost, nediskriminaciju (radionice, vršnjačko iskustvo podrška i sl.)</p>	<p>Evaluacija rada komisija za usmjeravanje</p>	<p>Sprovedena evaluacija, unaprijeđen model</p>	<p>MPNKS, MFSS, lokalna zajednica, UNDP</p>	<p>2021</p>	<p>2023</p>		<p>Donatori</p>
	<p>Širenje i monitoring asistivnih i usluga podrške</p>	<p>Urađen raspored saradnje resursnih centara, podružnica, praćenje izrade i primjene didaktičkih sredstava.</p>	<p>MPNKS, ZzŠ, CSO, resursni centri, donatori</p>	<p>2021</p>	<p>2022</p>	<p>5.000€</p>	<p>Donatori</p>
	<p>Sprovođenje inkluzivnih, demokratskih i aktivnosti u oblasti nediskriminacije</p>	<p>Na nivou škola realizovane aktivnosti nediskriminacije</p>	<p>MPNKS, ZzŠ, CSO</p>	<p>2021</p>	<p>2022</p>	<p>40,000€</p>	<p>Redovna budžetska sredstva, donatori</p>
	<p>Izrada modela saradnje dnevnih boravaka sa školama, resursnim centrima i drugim uslugama u zajednici</p>	<p>Sprovedena procjena Razvijen plan saradnje. Broj radionica i obučeni za primjenu plana saradnje.</p>	<p>MPNKS, MFSS, lokalna zajednica, donatori</p>	<p>2021</p>	<p>2021</p>	<p>1,200€</p>	<p>Donatori</p>

	Snaženje nastavničkih i učeničkih kompetencija	Na nivou škola poboljšano učenje i učešće sve dece	MPNKS, ZzŠ, CSO	2021	2022	5,000€	Budžet, donatori
--	--	--	-----------------	------	------	--------	------------------

OBLAST 6: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PROFESIONALNE REHABILITACIJE, RADA I ZAPOSŁJAVANJA

OPERATIVNI CILJ 6: Ravnopravan pristup za lica sa invaliditetom profesionalnoj rehabilitaciji, rada i zapošljavanju

INDIKATOR UČINKA

Smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zapošljavanje za 2%.

Harmonizovati propise iz oblasti rada sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOSTI:

60% građana Crne Gore smatra da lica sa invaliditetom najteže ostvaruju svoja prava u oblasti zapošljavanja ³

2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva pokazuje da je potrebno uskladiti Zakon o radu sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

CILJANE VRIJEDNOSTI:

Do kraja 2021. godine smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zapošljavanja za 3 % u odnosu na polazne vrijednosti.

Do kraja 2020. godine harmonizovati Zakona o radu sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	Utvrđen Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	Utvrđen Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom	Ministarstvo ekonomskog razvoja		IV kvartal 2021	-	Redovna budžetska sredstva

³ Istraživanje o obimu i tipovima diskriminacije u Crnoj Gori iz oktobra 2016. godine

Smanjenje barijera i stereotipa poslodavaca prema licima sa invaliditetom i povećanje stepena njihove informisanosti o prednostima politike zapošljavanja	Realizovanje projekata po osnovu Javnog poziva za finansiranje projekata za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šema	Broj dodijeljenih grantova	Ministarstvo ekonomskog razvoja/Zavod za zapošljavanje CG	Sprovodi se u kontinuitetu	Sprovodi se u kontinuitetu	3.000.000€	Redovna budžetska sredstva
---	--	----------------------------	---	----------------------------	----------------------------	------------	----------------------------

OBLAST 7: DISKRIMINACIJA U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I PRISTUPA ADEKVATNIM POMAGALIMA

OPERATIVNI CILJ 7: Ravnopravan pristup zdravstvenoj zaštiti licima sa invaliditetom

INDIKATOR UČINKA

Smanjen nivo diskriminacije lica sa invaliditetom za 2%.

Harmonizovati 80% propisa iz oblasti zdravstvene zaštite sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOSTI:

2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazala je da je potrebno uskladiti propise u oblasti zdravstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

Prema rezultatima istraživanja CEDEM-a iz 2015. godine lica sa invaliditetom su diskriminisana u oblasti zdravstvene zaštite u procentu od 20%

CILJANE VRIJEDNOSTI:

Harmonizovani propisi u oblasti zdravstvene zaštite sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

Do kraja 2021 smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zdravstvene zaštite za 2%

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Omogućiti ravnopravan pristup licima sa	Preventivni pregledi se obavljaju u kontinuitetu na svim nivoima ali se	Br. Preventivnih pregleda: Broj edukativnih radionica:	MZ i				

invaliditetom informacijama o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i kontracepciji	podaci u informativnom sistemu ne integrisu odvojeno za OSI Preventivni pregledi na svim nivoima zdravstvene zaštite		Javne zdravstvene ustanove	I-IV kvartal 2021.	I-IV kvartal 2021.		Redovna Budžetska sredstva
	Pristup edukativnim radionicama u organizaciji Instituta za javno zdravlje i centrima za podršku , odnosno savjetovaništima na primarnom nivou zdravstvene zaštite uz obavezu, a po potrebi, prisustvo tumača, i usluge medijatora	Br. Preventivnih pregleda: Broj edukativnih radionica:	Realizacija preventivnih i edukativnih aktivnosti je usmjerena na ciljne grupe, definisane programom aktivnosti , uz neselektivno uključivanje osoba sa invaliditetom ali se zbog njihove kompletne integracije i prava na zaštitu podataka , u evidencijama savjetovaništa ne registruju podaci o invaliditetu.	I-kvartal 2021.	IV kvartal 2021.		Redovna Budžetska sredstva
	Obezbjedjivanje i pristup informacija za lica sa oštećenjem vida i sluha uz podršku gestovnog prevodioca i u formatu pristupačnom za lica sa oštećenjem vida	Obezbjedeđeni natpisi na Brajevom pismu u svim zdravstvenim ustanovama i gestovni prevodioci i izmjena Pravilnika o upustvu na gestovnom jeziku na ljekovima	MZ i Javne zdravstvene ustanove i CALIMS	I-kvartal 2021.	I-IV kvartal 2021.	3 000€	Redovna Budžetska sredstva

OBLAST 8: DISKRIMINACIJA U OBLASTI POLITIČKOG I JAVNOG ŽIVOTA

OPERATIVNI CILJ 8: Ravnopravan pristup političkom i javnom životu za sva lica sa invaliditetom, bez diskriminacije

INDIKATOR UČINKA

Povećati nivo učešća lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu za 4 %

POLAZNE VRIJEDNOSTI				CILJANE VRIJEDNOSTI			
Prema rezultatima istraživanjima UNDP-a iz 2016. godine, lica sa invaliditetom nijesu uključena u politički život.				Do kraja 2021. godine povećati nivo učešća lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu za 5 %			
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	Izmijenti Zakon o izboru odbornika i poslanika	Izmijenjen Zakon /Usvojene preporuke	Skupština Crne Gore				Skupština Crne Gore
	Izmijeniti Zakon o političkim partijama	Izmijenjen Zakon/Usvojene preporuke	Skupština Crne Gore				Skupština Crne Gore

OBLAST 9: DISKRIMINACIJA U OBLASTI KULTURE, SPORTA I REKREACIJE

OPERATIVNI CILJ 9: Ravnopravno učešće lica sa svim oblicima invaliditeta u kulturnom životu Crne Gore

INDIKATOR USPJEHA

Harmonizovati 80% propisa iz oblasti kulture sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOST:				CILJANE VRIJEDNOSTI:			
2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazuje da je potrebno uskladiti propise u oblasti kulture sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.				Harmonizovani propisi u oblasti kulture sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.			
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA

Promovisati dobre prakse u zaštiti od diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti sporta, kulture i rekreacije	Kontinuirana podrška radu Paraolimpijskom komitetu, kao krovne asocijacije sportskih organizacija lica sa invaliditetom	Iznos podržanog programa	Ministarstvo sporta i mladih	II kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Redovna budžetska sredstva
---	---	--------------------------	------------------------------	-----------------	-----------------	----------------------------	----------------------------

OBLAST 10: LOKALNE SAMOUPRAVE U PROCESU ZAŠTITE OD DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

OPERATIVNI CILJ 10: Postizanje ravnopravnosti u uživanju ljudskih prava lica sa invaliditetom i pristupu javnim uslugama na lokalnom nivou

INDIKATOR USPJEHA

Usvojiti lokalne akcione planove u najmanje 20 % opština u Crnoj Gori.

POLAZNE VRIJEDNOSTI

Nijesu razvijeni niti usvojeni akcioni planovi za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti na nivou opština

CILJANE VRIJEDNOSTI

Do kraja 2021. godine usvojiti Akcione planove u najmanje 25% opština u Crnoj Gori.

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	DATUM POČETKA	PLANIRANI DATUM ZAVRŠETKA	PLANIRANA SREDSTVA	IZVOR FINANSIRANJA
Donošenje LAP-ova za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti	Usvojiti LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti	Usvojen LAP	Opština Gusinje Opština Kotor Opština Žabljak Prijestonica Cetinje Opština Plav	I kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Budžet opštine Gusinje Budžet opštine Kotor Budžet opštine Žabljak Budžet Prijestonice Budžet opštine Plav

Organizovati kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti na nivou lokalnih samouprava	Organizovati kampanju	Organizovana kampanja	Opština Kotor Opština Gusinje Opština Tivat	I kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Budžet Opštine Kotor Budžet opštine Gusinje Budžet opštine Tivat
Organizovanje edukacije (seminare, radionice) za predstavnike lokalnih samouprava	Organizovati edukacije	Organizovana edukacija Broj učesnika	Opština Gusinje Opština Pljevlja Opština Herceg Novi	I kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Opština Gusinje Opština Pljevlja Opština Herceg Novi
Podsticati organizovanje kulturnih događaja u kojima će biti uključena lica sa invaliditetom bez diskriminacije	Organizovati kulturne događaje	Broj organizovanih događaja	Opština Tivat	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Budžet Opštine Tivat
Organizovati obuke za nezaposlena lica sa invaliditetom o zapošljavanju	Organizovati obuke	Broj organizovanih obuka, Broj polaznika/ca lica sa invaliditetom	Opština Tivat ZOPT Zavod za zapošljavanje	III kvartal 2021	IV kvartal 2021	Redovna budžetska sredstva	Budžet Opštine Tivat

Crna Gora

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava

Adresa: Vuka Karadžića, br. 3

81000 Podgorica, Crna Gora

tel: +382 20 407 501

fax: +382 20 482 926

www.mpa.gov.me

**IZVJEŠTAJ O IMPLEMENTACIJI AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE STRATEGIJE ZA ZAŠTITU LICA SA INVALIDITETOM OD
DISKRIMINACIJE I PROMOCIJU JEDNAKOSTI
ZA 2019. -2020 godinu**

Podgorica, jun 2021. godine

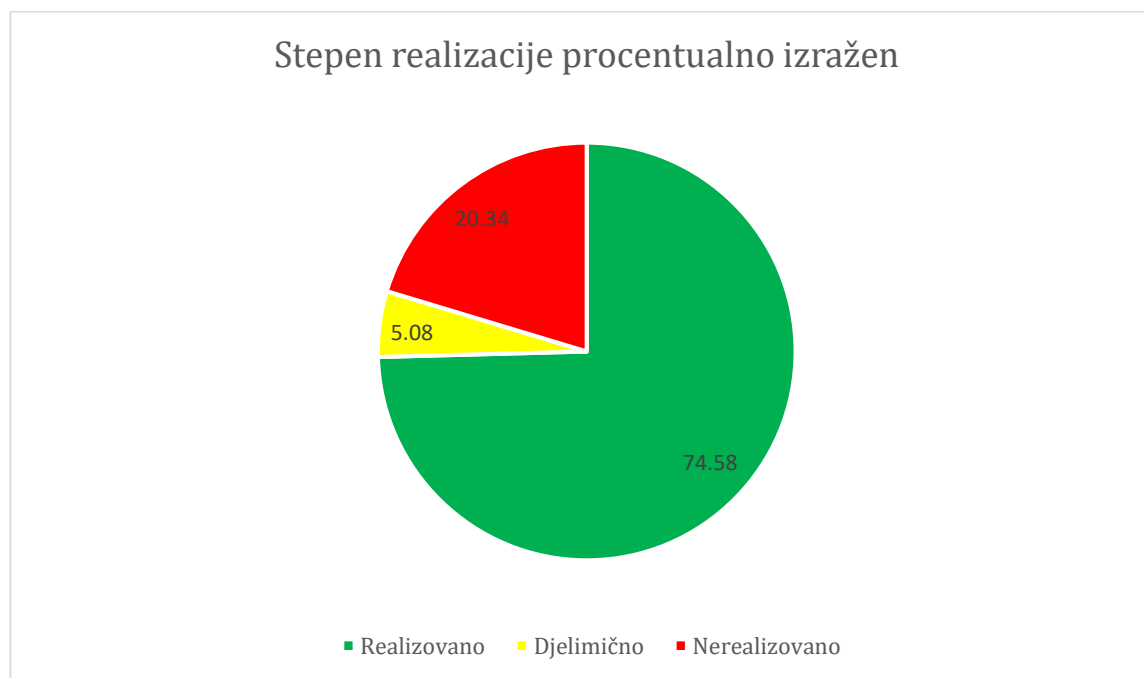
SADRŽAJ:

<u>I UVODNI REZIME</u>	1
<u>II KLJUČNE MJERE</u>	4
<u>OBLAST 1: POŠTOVANJE DOSTOJANSTVA LIČNOSTI LICA SA INVALIDITETOM</u>	9
<u>OBLAST 2: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PRISTUPAČNOSTI</u>	32
<u>OBLAST 3: DISKRIMINACIJA U POSTUPCIMA PRED NADLEŽNIM ORGANIMA, PRIVATNOSTI I PORODIČNIM ODNOSIMA</u>	38
<u>OBLAST 4: DISKRIMINACIJA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE, ADEKVATNOG ŽIVOTNOG STANDARDA, SAMOSTALNOG ŽIVOTA I ŽIVOTA U ZAJEDNICI</u>	41
<u>OBLAST 5: DISKRIMINACIJA U OBLASTI VASPITANJA, OBRAZOVANJA I STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA</u>	43
<u>OBLAST 6: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PROFESIONALNE REHABILITACIJE, RADA I ZAPOSŁJAVANJA</u>	48
<u>OBLAST 7: DISKRIMINACIJA U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I PRISTUPA ADEKVATNIM POMAGALIMA</u>	50
<u>OBLAST 8: DISKRIMINACIJA U OBLASTI POLITIČKOG I JAVNOG ŽIVOTA</u>	52
<u>OBLAST 9: DISKRIMINACIJA U OBLASTI KULTURE, SPORTA I REKREACIJE</u>	56
<u>OBLAST 10: LOKALNE SAMOUPRAVE U PROCESU ZAŠTITE OD DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM</u>	59
<u>III ZAKLJUČCI I PREPORUKE</u>	656

I UVODNI REZIME

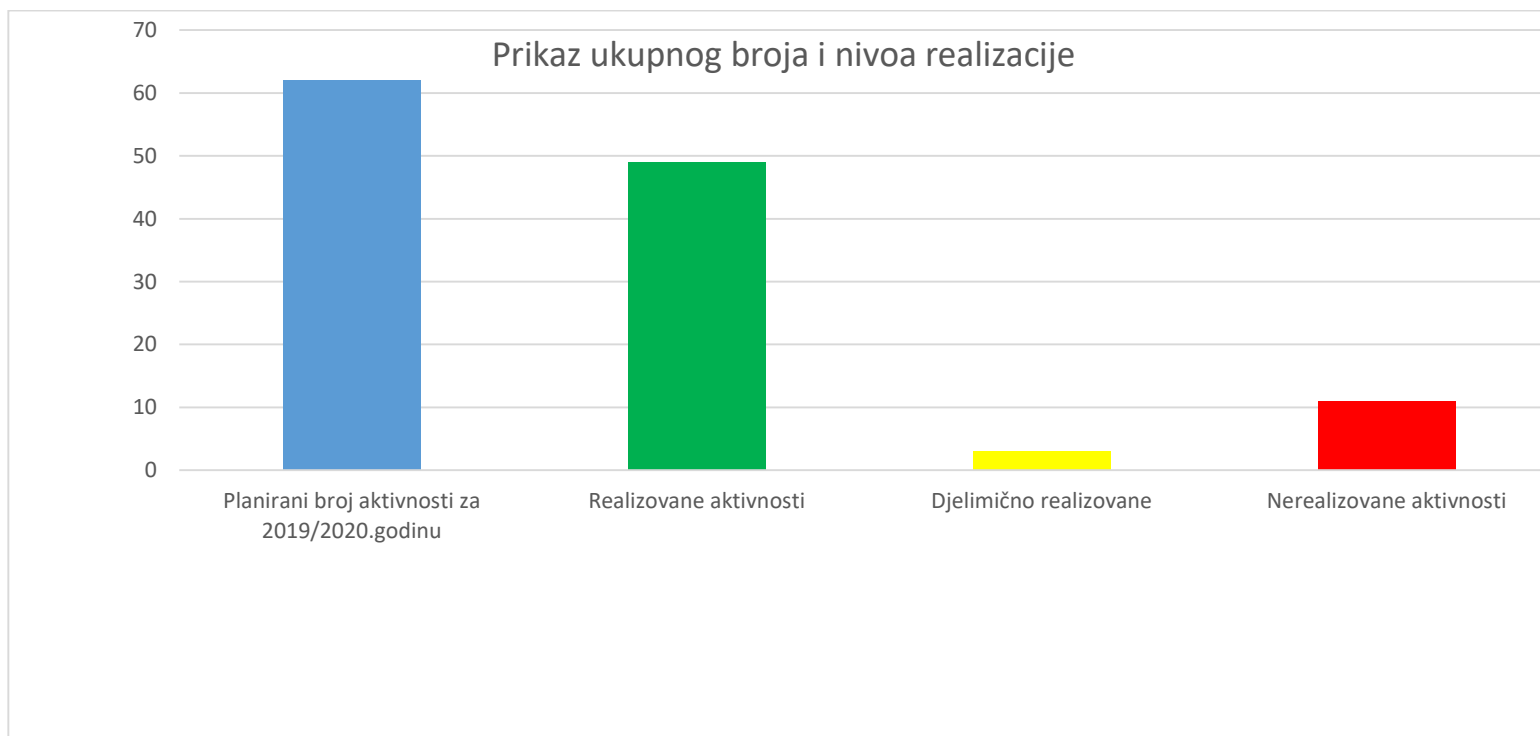
Izveštaj se sastoji iz mjera koje se odnose na zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije u različitim oblastima, edukacije različitih ciljnih grupa o poštovanju ljudskih prava lica sa invaliditetom i zabrani diskriminacije, podizanje nivoa svijesti o poštovanju ljudskih prava i mehanizmima zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije, kao i druge aktivnosti koje doprinose poštovanju prava lica sa invaliditetom, uvažavajući princip jednakosti i nediskriminacije.

Iako su u 2019. godini aktivnosti realizovane ustaljenom dinamikom, pandemija COVID 19 je značajno uticala na stepen realizacije aktivnosti tokom 2020. godine, Tako aktivnosti koje su se odnosile na edukacije i druge događaje koje su zahtijevale prisustvo većeg broja lica i nijesu realizovane u plairanom obimu .Ovome u prilog posebno ide činjenica što su krajnji korisnici - lica sa invaliditetom-posebno ranjiva kategorija stanovništva, koji su učestvovali u aktivnostima preko svojih organizacija, pa bi njihovo učešće u aktivnostima bio poseban rizik. Takođe, u cilju zaštite zdravlja građana Vlada Crne Gore je kao prioritet u finaniranju stavila zaštitu zdravlja građana i osnovno funkcionisanje sistema, što je dijelom imalo uticaja na realizovanje aktivnosti.

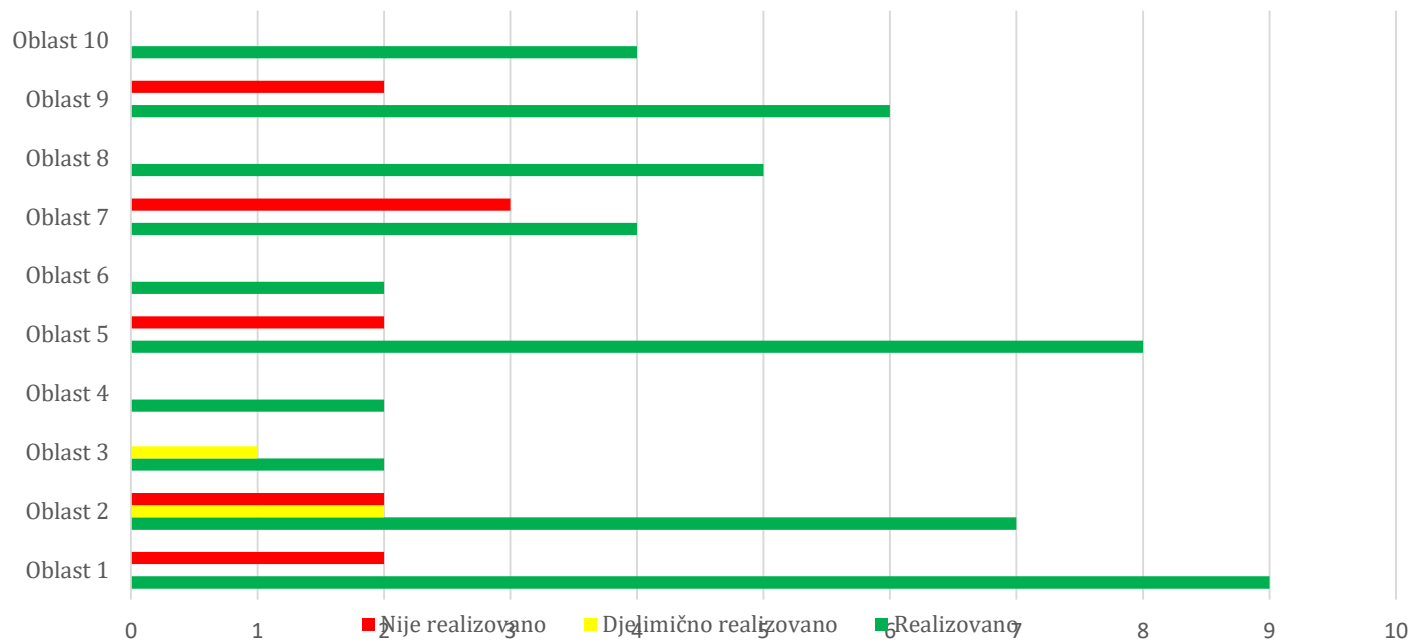

Stepen realizacije je prikazan u nastavku tabelarno:

Akcionim planom za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2019-2020. godinu, definisano je 30 mjera, čija je implementacija planirana kroz realizovanja 62 aktivnosti, od toga u prethodnom dvogodišnjem periodu realizovano je 49 aktivnosti, djelimično je realizovano 3 aktivnosti dok 11 aktivnosti nije realizovano.

Pregled realizacije po aktivnostima

II INFORMACIJA O NAPRETKU U POSTIZANJU OPERATIVNIH CILJEVA

U oblasti poštovanja dostojanstva ličnosti lica sa invaliditetom, značajno je istaći da je zabilježen blagi porast pritužbi pred institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda (2019-24 i 2020 -14), u odnosu na predhodni dvogodišnji izvještaj, ali za razliku od predhodnog perioda kada su u fokusu bile pritužbe zbog diskriminacije u oblasti nepristupačnosti fizičke sredine, sadašnji podaci idu u prilog prepoznavanju diskriminacije i u drugim oblastima (zdravstvena zaštita, socijalna zaštita, pristup dobrima i uslugama). Iako postoji trend osnaživanja lica sa invaliditetom koji su žrtve diskriminacije za pokretanje postupaka pred građanskim sudovima koji je evidentan kroz povećan broj postupaka pred građanskim sudovima (2019-3 presude; 2020-5 presuda) i dalje je broj postupaka za zaštitu od diskriminacije nizak. Za razliku od predhodnog dvogodišnjeg perioda, u 2019-2020⁴ u kojima pred Vrhovnim državnim tužilaštvom nije bilo postupaka u kojima su žrtve diskriminacije bile lica sa invaliditetom, u 2019. godini je formiran 1 predmet - krivična prijava u kojima je žrtva diskriminacije lica sa invaliditetom, dok su u 2020. godini pred Osnovnim državnim tužiocem u Podgorici formirana 4 predmeta (4 krivične prijave) u kojima su žrtve diskriminacije bile lica sa invaliditetom. Takodje, Uprava za inspekcijske poslove je u 2019. godini primila 247 prijava, dok je u 2020. godini primila 165 prijava koje se odnosila na nepoštovanje obaveze isticanja obavještenja o robi na Brajevom pismu u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača, povodom koje je nadležna Sanitarna inspekcija vršila nadzor i preduzela propisane upravne mjere i radnje, što je značajan napredak u postupanju, obzirom da u predhodnom dvogodišnjem periodu nije bila niti jedna prijava ni postupanje. Promocija antidsikiminacionog zakonodavstva i implementaciji Strategije na lokalnom nivu, posebno su doprinijele edukacije 175 službenika lokalnih samouprava u CG, koje je sprovodilo tadašnje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u 2019. godini. Promocije, edukacije i istraživanja kao prioritetne aktivnosti Javnih konkursa za finaniranje projekata/programa u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovale su NVO organizacije kroz projekte i programe podržane u 2019. godini u ukupnoj vrijednosti 491.160,70 eura, odnosno 496.609,00€.u 2020. godini. Novina i iskorak u promociji ljudskih prava za djecu sa intelektualnim invaliditetom u dnevnim centrima i van njih u odnosu na predhodni periodu obilježilo je posjeta svih dnevnih centar u CG (14) i uključenast djece romske i egipćanske populacije u ove aktivnosti.

Ako se ima u vidu da je 2016. godine kao polazna vrijednost evidentirano svega 3 predmeta za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom pred institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, te da je do kraja 2021. godine postavljena ciljana vrijednost povećan broj postupaka za 50%, onda su rezultati za dosadašnji četvorogodišnji period premašili postavljenju ciljanu vrijednost u 2019 godini 8 puta, odnosno u 2020 godini, odnosno 4.

Izazovi: Iako je diskriminacija lica sa invaliditetom u svim oblastima evidentna, izazov ostaje veoma mali broj postupaka za zaštitu od diskriminacije, koji će se riješiti povećanim broj edukacija za osnaživanje lica sa invaliditetom da prepoznaju diskriminaciju, pokrenu postupke za zaštitu, kao i edukacije posebno inspekcijskih organa za pokretanje postupaka za zaštitu od diskriminacije, ali i svih drugih institucija da prijave i pokrenu postupke za zaštitu od diskriminacije. Pored navedenog nedostatak istraživanja o nivou diskriminacije lica sa invaliditetom u svim oblastima uradjenog iz dva pravca, i to iz ugla lica sa invaliditetom kao i iz ugla građana takodje ostaje izazov za budući period, koji se može prevazići uz projektnu podršku od strane donatora ili planiranje kroz aktivnosti projekata koji će biti podržani od strane ovog Ministrstva.

⁴ TU br. 6/21 od 22. januara 2021 godine ; TU 460/20 od 12. oktobra 2020. godine.

Zaštita djece sa intelektualnim invaliditetom od diskriminacije, promocija ljudskih prava kod djece sa intelektualnim invaliditetom, kao i preduzimanje mjera za zaštitu od višestruke diskriminacije, sa posebnim akcentom na žene i djevojčice sa invaliditetom, ali i ostale ranjive kategorije jesu izazov za naredni period, čija će se zaštita i jednakost obezbijediti kroz izradu nove Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije 2022-2027 godine čija je priprema u toku, kao i definisanje mjera za realizaciju aktivnosti koje će doprinijeti zaštiti od diskriminacije ovih lica.

Diskriminacija u oblasti pristupačnosti se sastoji iz četiri podoblasti koje zajedno doprinose realizaciji *OPERATIVNOG CILJA 2: Ravnopravan pristup licima sa invaliditetom u oblasti: pristupa objektima u javnoj upotrebi i javnim površinama, pristupa informacijama i komunikacijama, javnom prevozu, kao i pružanju javnih i privatnih dobara i usluga, sa fokusom na harmonizaciju propisa u skladu sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.*

U pogledu realizovanih aktivnosti u 2019. godini nastavilo se sa edukacijom predstavnika lokalnih samouprava o standardima pristupačnosti lica sa invaliditetom i organizovalo 5 okruglih stolova. U 2020. godini realizovanje aktivnosti je bila onemogućeno zbog COVID 19 pandemije. Ministarstvo Javne uprave je u 2019. godini organizovalo 30 obuka za 42 državna službenika administratora portala i podportala Vlade CG, dok je u 2020. godini organizovano 6 edukativnih radionica za 30 administratora portala i podportala, kao i PR službenika ministarstava u cilju prezentovanja novog web portala će u značajnoj mjeri podići novo pristupačnosti portala E –uprave i učiniti ih pristupačnim i za lica sa oštećenjem vida, koji će biti pristupačan za lica sa oštećenjem vida.

U pogledu harmonizacije propisa, usvojen je Zakon o pravima putnika u pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi kao i Zakon o zaštiti potrošača u kojem je pripisana zabrana oglašavanja kojim se vrši diskriminacija po različitim osnovama, između ostalih i lica sa invaliditetom, pristup i korišćenje usluga bez diskriminacije, kao i priključak na distributivnu mrežu bez diskriminacije. Usvojen je Pravilnik o tehničkim specifikacijama interoperabilnosti koje se odnose na pristupačnost željezničkog sistema osobama sa invaliditetom i osobama sa smanjenom pokretljivošću, dok je u toku 2020. pripremljen Nacrt Zakona o željeznici i Zakon o interoperabilnosti željeznice čije se usvajanje očekuje u 2021 godini.

U odnosu na polazne vrijednosti definisane akcionim ovim oblastima 2016 godine, a imajući u vidu da su harmonizovani Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju, kao i Zakon o zaštiti potrošača, to je realizacija ciljanih vrijednosti do kraja 2020 godine 30%.

Izazov: Uskladjivanje Zakona o porezu na dodatu vrijednost i Zakon o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica, kao i usvajanje Zakona o željeznici i Zakona o interoperabilnosti željeznice čije se usvajanje očekuje u 2021 godini ostaju izazov za naredni period kao i implementacija ovih propisa u praksi, koji će se prevazići kroz preduzimanje mjera i aktivnosti za njihovu implementaciju.

Operativni cilj 3 koji doprinosi ravnopravnom pristupu licima sa svim oblicima invaliditeta u svim postupcima pred **nadležnim organima, privatnosti i porodičnim odnosima**, a koji se odnosi na harmonizaciju Zakona o vanparničnom postupku sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom, je djelimično relalizovano, na način što su unaprijeđene procesne radnje u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti licu prema kome je pokrenut postupak oduzimanja poslovne sposobnosti i njegovo usvajanje je planirano u I –IV kvartalu 2021.

Izazov: Ostaje izazov potpuna izmjena režima „lišenja poslovne sposobnosti“ za lica sa invaliditetom, koji će se realizovati sistematski, predhodno kroz sveobuhvatnu analizu zakonodavnog i institucionalnog okvira za izmjenu režima „lišenja poslovne sposobnosti za lica sa invaliditetom,“ analizu izmjene režima „lišenja poslovne sposobnosti“ zemalja u okruženju i zemalja evropske unije i definisanje preporuka za izmjenu propisa i harmonizaciju u skladu sa Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom.

Kada je u pitanju **diskriminacija u oblasti socijalne zaštite, adekvatnog životnog standarda, samostalnog života i života u zajednici**, razvijanje, uspostavljanje i promovisanje usluga iz sistema socijalne i dječije zaštite u izvještavanom periodu nastavljeno je utvrđenom dinamikom, kroz trend povećanja broja licenciranih pružaoca usluga (2019 godini -25 ; 2020 -14) koji je zajedno sa predhodnim dostigao ukupan broj od 56 licenciranih pružaoca usluga. Broj pružaoca licenciranih usluga postavljen operativnim ciljem do kraja 2021 godine, je u ovom momentu 30 %veći od planiranog operativnim ciljem. Obuka stručnih radnika i stručnih saradnika u sistemu socijalne i dječije zaštite je nastavljena i u 2019. i 2020. godini, na način što je u 2019. godini realizovano 5 programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike kroz koji je 119 polaznika uspješno prošlo obuku. U 2020 godini realizovane su 4 obuke kroz koje je obučeno 62 stručna radnika.

Izazov za naredni period ostaje nedostatak Jedinstvenog registra za lica sa invaliditetom kao i postojanje Jedinstvenog tijela vještačenja, na kojem će se raditi u narednom trogodišnjem periodu uz podršku donatora.

U oblasti **diskriminacija u oblasti vaspitanja, obrazovanja i stručnog osposobljavanja**- pristupilo se izradi revidiranog modela usmjeravanja i podrške na način što je izmijenjen i dopunjen je Pravilnik o načinu, uslovima i postupku za usmjeravanje djece sa posebnim obrazovnim potrebama. Evaluacija rada i izrada plana saradnje dnevnih boravaka sa školama, resursnim centrima i drugim uslugama u zajednici sprovedena je na način što je ZzSDZ uradilo Analizu rada dnevnih centara. Širenje i monitoring asistivnih i usluga podrške kroz podršku inkluzivnom obrazovanju kroz angažman resursnih centara u odnosu na individualni rad, obuke, asistivne usluge 9 regionalnih obuka za kadar srednjih škola (130 učesnika) za primjenu digitalnih platformi i asistivne tehnologije za djecu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u srednjim školama u okviru IROP i ITP. Koncipiranje mjera prelaza s razredne na predmetnu nastavu realizovan je na način što je nakon pilotiranja u 7 osnovnih škola finalizovan je i usvojen od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje kao takav postao obavezana za primjenu u toku je izrada programa prelaza sa razredne na predmetnu nastavu, s ciljem pripreme djeteta i nastavnika, adekvatniju realizaciju predmetnih programa. Kreiranje i primjena modela stručne podrške za razvojne faze realizovan je na način što je na način što je nakon informacija dobijenih kroz obuke stručnih saradnika finalizovan materijal, s ciljem prepoznavanja potreba djece sa posebnim obrazovnim potrebama u pubertetu i adolescenciji.

Urađen ITP-3 Vodič za prilagođavanje učenja i učešća studentima s invaliditetom i prateće obuke. Regionalni sajam / dani inkluzije, nediskriminacije realizovani su na način što je u 5 škola⁵ realizovan Dan Nediskriminacije. Tom prilikom su pozvane druge gradske i regionalne škole da uzmu učešća na ovom događaju. Oni su delegirali po 5 učenika/učenica i dva predstavnika stručne službe i/ili nastavnika. U školi su sprovedene radionice za učenike i nastavnike.

Obuka za prepoznavanje nasilja i diskriminacije realizovane su kroz realizovanje radionica namijenjene promociji *NEdiskriminacije* se realizuju u većini osnovnih škola. U 15 škola škola realizuje se projekat „Kvalitetno obrazovanje za sve“ orijentisan na inkluzivnost.

Izazov za naredni period u ovoj oblasti predstavlja realizovanje *Aktivnosti pod nazivom* Evaluacija rada komisija za usmjeravanje i obuka kadra za usmjeravanje koja nije realizovana u izvještavanom periodu.

⁵ JU OŠ „Milorad Musa Burzan“, JU OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša“, JU OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, JU OŠ „Mustafa Pećanin“, JU OŠ „Vladislav S Ribnikar“

Kada je diskriminacija u oblasti profesionalne rehabilitacije, rada i zapošljavanja u pitanju, važno je podsjetiti da je Zakon o radu u potpunosti harmonizovan sa Direktivama EK i usklađen sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN, **na koji način je ispunjen operativnim cilj u ovoj oblasti,** kada je harmonizacija propisa u ovoj oblasti u pitanju. Finansiranje projekata za zapošljavanje lica sa invaliditetom – Grant šema, realizovano je na način što je u 2019. godini odobreno za finansiranje 57 projekata. Kroz ove projekte uključena su 383 lica sa invaliditetom, od čega će 287 lica biti zaposleno tokom trajanja projekta, a 134 lica će biti zaposleno nakon završetka projekta u minimalnom trajanju od devet mjeseci, U 2020 godini podržano 52 projekta ukupne vrijednosti 2476,991,31€ u kojima će biti uključeno 420 lica sa invaliditetom. Od navedenog broja, 293 lica će biti zaposlena tokom trajanja projekta, što čini 69% uključenih lica. Nakon završetka projekta biće zaposleno 40 lica sa invaliditetom, u najkraćem trajanju od devet mjeseci.

Izazov u narednom periodu će biti usvajanje Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom kao i stimulisanje poslodavaca za veće zapošljavanje lica sa invaliditetom.

Diskriminacija u oblasti zdravstvene zaštite i pristupa adekvatnim pomagalicama - Ravnopravnom pristupu lica sa invaliditetom zdravstvenoj zaštiti govori u prilog činjenica da je povećan broj preventivnih pregleda na svim nivoima (3260), edukovano 7 zaposlenih iz ustanova zdravstvene zaštite za podršku na gestovnom jeziku, u 5 zdravstvenih ustanova obezbijeđeni su natpisi na Brajevom pismu za nazive ustanove, prostorije i ime doktora odgovarajuće grane medicine, otvorene su 3 nove ambulante u ruralnom području.

I dalje **izazov** ostaje harmonizacija propisa (Izmjena Zakona o pravima pacijenata; Izmjena Zakona o liječenju neplodnosti asistiranom reproduktivnim tehnologijama Izmjena Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica i njihovo usklađivanje sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

Diskriminacija u oblasti političkog i javnog života- Organizovanje radionice pod nazivom „Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu“ doprinijeće poštovanju prava ovih lica u skladu sa Konvencijom UN.

Izazov u ovoj oblasti ostaje izmjena Zakona o izboru odbornika i poslanika i Zakona o političkim partijama, kao i uključivanje lica sa invaliditetom u politički i javni život uz predhodnu izmjenu „režima lišenja poslovne sposobnosti“.

Diskriminacija u oblasti kulture, sporta i rekreacije- Kada je u pitanju harmonizacija preporuka sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN, važno je napomenuti da su u izvještavanom periodu usvojeni su Zakoni o medijima, Zakon o elektronskim medijima, Zakon o nacionalnom javnom emiteru RTV CG, dok Zakon o biblioteškoj djelatnosti i Zakon o muzejskom djelatnosti **ostaju izazov** za naredni period. Imajući u vidu četiri harmonizovana propisa iz oblasti kulture, od 6 zakona planiranih za harmonizaciju, indikator uspjeha je realizovan 70%.

Posebno je razvijen sport lica sa invaliditetom kao i rezultati paraolimpijaca koji idu ubrzanom uzlaznom putanjom.

Oblast-Lokalne samouprave u procesu zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom- Implementacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017 -2021 se kontinuirano sprovodi na lokalnom nivou, što potvrđuju da su 3 lokalne samouprave (Tuzi, Herceg Novi i Pljevlja) usvojile Lokalne AP, što sa predhodno usvojenim (Bijelo Polje i Tivat) pokazuje da 5 opština ima usvojene lokalne akcione planove u oblasti zaštite lica sa

invaliditetom od diskriminacije. Edukacije službenika organa lokalne samouprave o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom je kontinuirana aktivnost tokom čitavog perioda izvještavanja i sprovodi se u svim opštinama.

Izazov: Implementacija Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti na lokalnom nivou i usvajanje LAP u svim opštinama kao i implementacija LAP u svim opštinama ostaje izazov u narednom periodu, koji će se prevazići kroz budžetsko finansiranje i projektno finansiranje aktivnosti uz učešće NVO organizacija.

OBLAST 1: POŠTOVANJE DOSTOJANSTVA LIČNOSTI LICA SA INVALIDITETOM

OPERATIVNI CILJ 1 : Obezbijediti puno poštovanje dostojanstva ličnosti lica sa invaliditetom kroz punu primjenu Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom

INDIKATORI UČINKA

- smanjen stepen diskriminacije lica sa invaliditetom za 2% do kraja 2020 godine
- povećan broj postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom za 20 % do kraja 2020 godine

POLAZNA VRIJEDNOST

2015. Lica sa invaliditetom na trećem mjestu prema stepenu diskriminiranosti u CG, 50,70%⁶.
2016-godine-3 predmeta za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom pred institucijom Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda.

CILJANA VRIJEDNOST

2021.Smanjen nivo diskriminacije lica sa invaliditetom za 4 % u odnosu na početnu vrijednost iz 2015. Godine.
2021 . godine povećan broj postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom pred nadležnim organima za 50 % .

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATU S REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA/IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Praćenje primjene međunarodnih dokumenata i konvencija kao i usvojenih međunarodnih standarda za zaštitu lica sa invaliditetom, preduzimanje mjera za njihovu implementaciju u pravni sistem Crne Gore i praćenje poštovanja tih dokumenata	Praćenje postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom u svim oblastima života	Broj pokrenutih postupaka i procesiranih slučajeva za zaštitu od diskriminacije, sa ishodima postupaka- Shodno podacima Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda pred ovom Institucijom je u 2019. godini podneseno 24 pritužbe za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom od kojih je preporuka-14; ukazivanje-1; obustava (povreda otklonjena u toku postupka)-2;obustava(podnosilac pritužbe ne saraduje u postupku)-2; obustava (podnosilac povukao pritužbu) – 1; nepostupanje(očigledna zloupotreba prava podnošenja pritužbe)-1; nema povrede prava-3.	MLJMP u partnerstvu sa -Upravom policije -Upravom za inspeksijske poslove -Građanskim sudovima -Sudovima za prekršaje -Tužilaštvom, -Institucijom Zaštitnika /ce ljudskih prava i sloboda	I-IV kvartal 2020.			Redovna budžetska sredstva	

⁶ Rezultati istraživanja o odnosu diskriminacije u Crnoj Gori , novembar 2015 godine Agencija Damar

		<p>U 2020. pred Institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda u oblasti rada i zapošljavanja po osnovu invaliditeta bilo je 4 predmeta, od kojih su date 3 preporuke i u jednom je obustavljen postupak.</p> <p>U postupcima pred organima javne vlasti bio je 1 predmet u radu po osnovu invaliditeta, za koje se utvrdilo da su nenadležni.</p> <p>U oblasti Socijalna zaštita, bila su 4 predmeta u radu, u jednom predmetu je ukazivanje, u jednom je utvrđeno da nema povrede prava, u jednom nije postupuljeno jer pritužba nije dostavljenom u roku i jedan postupak je obustavljen.</p> <p>Po osnovu diskriminacije u oblasti zdravstvene zaštite, bila su 3 predmeta u radu, u kojem su date tri preporuke:</p> <p>U oblasti pristupa dobrima i uslugama bio je jedan predmet i data je jedna preporuka.</p> <p>Jedna pritužba je bila po osnovu invaliditeta za koju je⁷ Zaštitnik uputio sranku na druga pravna sredstva.</p> <p>Shodno izvještaju Vrhovnog suda Crne Gore, pred građanskim sudovima Crne Gore u 2019. godini donesene su tri presude u kojim je utvrđena povreda prava ličnosti, prava na čast, prava na ugled i prava na dostojanstvo za koji su</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

⁷ https://www.ombudsman.co.me/docs/1619074992_izvjestaj_01042021.pdf

		<p>postupci pokrenuti u 2018. godini. U 2019 godini pred građanskim sudovima u Crnoj Gori vodila su se tri postupka iz osnova povrede prava ličnosti, prava na čast, prava na ugled i prava na dostojanstvo, za koje je usvojen tužbeni zahtjev i utvrđena nematerijalna šteta u visini od 1500 eura.</p> <p>U 2020 godini je bilo u radu ukupno pet predmeta, i to pred Osnovnim sudom u Podgorici i Nikšiću, po dva predmeta, i jedan predmet koji se vodi pred Osnovnim sudom u Plavu. U jednom postupku je usvojen tužbeni zahtjev i utvrđena diskriminacija po osnovu invaliditeta u vezi nesmetanog pristupa, kretanja i boravka u objektu tuženog. 4 predmeta su u radu.⁸</p> <p>Shodno izvještaju Višeg suda za prekršaje⁹ tokom 2019. i 2020. godine sudovi za prekršaje nisu imali u radu predmete u kojima su žrtve diskriminacije lica sa invaliditetom.</p> <p>Shodno aktu Vrhovnog državnog tužilaštva Crne Gore¹⁰ u 2019. godini je formiran 1 predmet - krivična prijava u kojima je žrtva diskriminacije lica sa invaliditetom, dok su u 2020. godini pred Osnovnim državnim tužiocem u Podgorici formirana 4 predmeta (4 krivične prijave)u kojima su žrtve diskriminacije bile lica sa invaliditetom, za koje je u 1 predmetu protiv</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

⁸ Izvještaj Vrhovnog suda Crne Gore od 20. januara 2021. godine.

⁹ SU II br. 8/21 od 14. januara 2021. godine.

¹⁰ TU br. 6/21 od 22. januara 2021 godine ; TU 460/20 od 12. oktobra 2020. godine.

		<p>okrivljenog podnesen sudu optužni predlog, dok su ostale tri odbačene.</p> <p>U 2019. godini Uprava za inspekcijske poslove je primila 247 prijava, dok je u 2020. godini primila 165 prijava koje se odnosila na nepoštovanje obaveze isticanja obavještenja o robi na Brajevom pismu u skladu sa Zakonom o zaštiti potrošača, povodom koje je nadležna Sanitarna inspekcija vršila nadzor i preduzela propisane upravne mjere i radnje. Pred ostalim inspekcijama (Inspekcija rada, turistička, tržišna, inspekcija socijalne i dječije zaštite) u 2019/2020 nije bilo prijava.¹¹</p> <p>Shodno informacijama Uprave policije u 2019. godini nije bilo prijava u kojima su žrtve diskriminacije lica sa invaliditetom.</p> <p>MUP je u saradnji sa Savezom slijepih Crne Gore, izradilo natpise na Brajevom pismu za objekte i prostorije koje koristi Ministarstvo i Uprava policije (objekti područnih jedinica i filijala za građanska stanja i lične isprave, kao i centrima i odjeljenjima bezbjednosti, koje omogućava slijepim i slabovidim licima olakšano orjentisanje i informisanje o nadležnim službama u objektima. Postavljen je »Informator na Brajevom pismu o uslugama, ispravama i pravima koje građani ostvaruju, u područnim jedinicama i filijalama, u šalter salama radi dostupnosti slijepim i slabovidim</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

¹¹ 01-039/20-385/2 od 28. januara 2020; 02-745/21-24/2 od 26. januara 2021.

		licima. MUP kontinuirano realizuje pružanje usluga strankama kojima se na kućnu adresu dostavljaju izvodi iz matičnog registra rođenih, uvjerenja o državljanstvu i uvjerenja o prebivalištu, na elektronski podržan način, u kratkim rokovima. U skladu sa Zakonom o ličnoj karti, Zakonom o putnim ispravama i Zakonom o strancima za osobe sa invaliditetom koje nijesu u mogućnosti da predaju zahtjeve za lične isprave (lična karta za državljane, pasoš, odobrenje za stalni i privremeni boravak stranca), nastavljena je primjena mobilne stanice za uzimanje podataka na adresi podnosioca zahtjeva, uključujući i biometrijske podatke i davanje punomoćja licu koje treba da u njegovo ime preduzme službene radnje.					
Organizovanje istraživanja i analiza stanja u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima	Organizovano istraživanje	<p>Sprovedeno istraživanje: U okviru projekta „Osnaživanjem i edukacijom u borbi protiv diskriminacije“ koje je realizovalo NVO Ekvivalent iz Podgorice a finansijski podržalo Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava sprovedeno je istraživanje o ostvativanju prava na rad i zapošljavanje lica sa invaliditetom u nerazvijenim opštinama sjevera Crne Gore. U istraživanju je učestvovala 101 OSI iz 10 crnogorskih gradova. Tiraž izvještaja je 125 primjeraka plus elektronska verzija.¹²</p> <p>U okviru projekta „Za jednakost OSI“, koji je realizovao Centar za građansko obrazovanje uz finansijsku podršku</p>	MLJMP/NVO				

¹² <https://bit.ly/3p0doV1>

		<p>ranijeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovano je istraživanje o stavovima građana prema licima sa invaliditetom, nivo a diskriminacije i socijalne distance.¹³</p> <p>U okviru projekta "Identifikacija arhitekstonskih barijera u objektima javne uprave" koji je realizovao NVO AD Hoc iz Ulcinja izvršeno je direktno anketiranje 50 građana Ulicina, odnosno 200 lica o problemima arhitekstonskih barijera u ovoj opštini.¹⁴ Izvršena je identifikacija arhitekstonskih barijera.¹⁵</p>					
<p>Saradnja sa lokalnom samoupravom u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti tih lica sa drugim licima</p>	<p>Promocija antidiskriminaci onog zakonodavstva lica sa invaliditetom, modela LAP-ova za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2017/2021 sa obavezama iz Strategije</p>	<p>Tri organizovana susreta sa predstavnicima lokalnih samouprava 45 učesnika</p> <p>Realizovano je 5 okruglh stolova za 23 lokalne samouprave na kojima je učestvovalo ukupno 175 predstavnika lokalnih samouprava i institucija na nivou opština. Okrugli stolovi su realizovani pod nazivom „Ljudska prava i EU standardi“. Jedna od tema o kojoj se govorilo je „Uloga lokalnih samouprava u procesu zaštite lica sa invaliditetom“¹⁶</p>	<p>MLJMP</p> <p>lokalne samouprave</p>	<p>I-IV kvartal 2020.</p>		<p>Redovna budžetska sredstva</p>	

¹³ <http://cqo-cce.org/2020/03/02/potrebno-sistematicnije-i-posvecenije-raditi-na-unaprijedenju-prava-osi/#.YAqVrunQhnl>; http://media.cqo-cce.org/2020/03/CGO_Odnos-prema-osobama-s-invaliditetom-FF.pdf

¹⁴ <https://www.facebook.com/adhocnvo>

¹⁵ <https://www.facebook.com/adhocnvo>

¹⁶ <https://mmp.gov.me/organizacija/odjeljenje-za-EU-i-IPA/>

Unaprijediti saradnju sa nevladinim organizacijama u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti tih lica sa drugim licima	Raspisivanje konkursa za finansiranje projekata/programa za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije	Realizovan 1 javni Konkurs Ranije Ministarstvo za ljudska i manjiska prava je po osnovu Javnog poziva za finansiranje projekata/programa u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2019. godinu finansijski podržalo je 25 projekata/programa ukupne vrijednosti 491.160,70 eura. ¹⁷ Po osnovu javnog Konkursa za finansiranje projekata/programa u 2020 godini Ministarstvo je finansijski podržalo 26 projekata ukupne vrijednosti 496.609,00€. ¹⁸	MLJMP				Redovna budžetska sredstva	
	Organizovanje okruglih stolova i seminara za OSI i njihove porodice u lokalnim zajednicima uz učešće predstavnika NVO i građana na temu „Jednake mogućnosti za sve članove društva-uklanjenje arhitektonskih, administrativnih i dr barijera koje onemogućavaju koje onemogućavaju	Organizovan najmanje 1 okrugli sto /seminar 20 učesnika	MLJMP; NVO; lokalna samouprava	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021.Ova aktivnosti nije realizovana zbog poštovanja mjera širenje COVID 19 pandemije, zabrane međugradskog saobraćaja i okupljanja posebno što su učesnici predstavnici NVO oragnizacija lica sa invaliditetom, kao iolitike preusmjeravanja sredstava na mjere zaštite .		

¹⁷ <http://www.mmp.gov.me/vijesti/216024/Odluka-o-raspodjeli-sredstava-za-finansiranje-projekata-programa-nevladinih-organizacija-u-oblasti-zastite-lica-sa-invaliditetom.html>

¹⁸ <https://mmp.gov.me/biblioteka/odluke>

	ravnopravan položaj u društvu OSI “						
Eliminisati stereotipe i predrasude o licima sa invaliditetom, kao i štetne radnje kojima se diskriminišu ova lica u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu	Kampanja za podizanje svijesti za zaštitu od diskriminacije	<p>Realizovana kampanja za podizanje svijesti za zaštitu od diskriminacije ranjivih društvenih grupa. U okviru projekta “Ko si ti i koja su tvoja prava” koji je realizovao NVO „Pružite nam šansu“a finansijki podržalo ranije Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, realizovana je terenska kampanja kroz dijeljenje flajera u Podgorici, Baru i Nikšiću. Kroz ovu kampanju podijeljeno je 350 flajera u Podgorici i Nikšiću.¹⁹</p> <p>U okviru projekta „Za jednakost OSI“ koji je realizovao Centar za građansko obrazovanje iz Podgorice, uz finansijku podršku ranijeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovan je Kratki dokumentarni film o promociji prava OSI koji je snimljen sa učesnicima radionica i alumni članovima koji su pohađali druge CGO programe o pravima OSI²⁰</p> <p>U okviru projekta pripremljena je studija “NA ISTOJ LINIJI? – studija o položaju osoba sa invaliditetom u oblasti zapošljavanja, obrazovanja, ostvarivanja zdr²¹vstvene zaštite i pristupačnosti”.</p> <p>U okviru istog projekta realizovana je emisija pod radnim nazivom “OSI u Crnoj Gori: građani prvog reda ili</p>	MLJMP	I-IV 2019 I-IV 2020		Redovna budžetska sredstva	

¹⁹ www.pruzite.namsansu

²⁰ Dokumentarni film dostupan je na linku: <https://www.youtube.com/watch?v=XSyTqLdBjxM>

²¹ <http://cgo-cce.org/2020/11/28/dug-put-do-jednakosti-osi/#.YAqj-nQhnl>

		<p>marginalizovana grupa?"²² Istovremeno je realizovana promocija ljudskih prava lica sa invaliditetom na društvenim mrežama.²³</p> <p>U okviru projekta „Identifikacija arhitektonskih barijera u objektima javne uprave“ organizovana je kampanja za podizanje svijesti lica sa invaliditetom o postojanju arhitektonskih barijera u opštini Ulcinj.²⁴</p>					
	<p>Organizovanje četiri pozorišne predstave na temu ljudskih prava za romsku i egipćansku djecu uključujući i djecu sa invaliditetom u romskim naseljima</p>	<p>Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u toku 2019. godine realizovalo dvije predstave o ljudskim pravima u izvedbi dječijeg glumca pod pseudonimom „Šanta panta“.Predstave su realizovane u centrima za kulturu u Rožajima (14. maja 2019. godine) i Pljevljima (24. maja 2019) za romsku i egipćansku djecu, i djecu većinske populacije, uključujući i djecu sa invaliditetom. Obuhvaćeno je oko 500 djece, sa ciljem da se širi svijest i znanje o poštovanju ljudskih prava i prava na različitost i toleranciju.</p>	MLJMP	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>			
<p>Organizovati edukacije i treninge za različite ciljne</p>	<p>Organizovane edukacije</p>	<p>U okviru projekta „Zakonsko pravo na prava“, koji je podržan od Ministarstva za ljudska i manjinska prava po javnom konkursu za 2019. godinu. NVO</p>	MLJMP/NVO	<p>I-IV 2019</p>			

²² <https://www.youtube.com/watch?v=qe15WjqfCYY&feature=youtu.be>

²³ Promocija odrađena je na stranici "Za jednakost OSI" <https://www.facebook.com/zajednakostOSI>
<https://www.facebook.com/cqo.cce/>
https://www.instagram.com/cqo_cce/
<https://www.youtube.com/user/cqocce2002>

²⁴ <https://www.facebook.com/adhocnvo>

<p>grupe u cilju podizanja nivoa svijesti o licima sa invaliditetom i njihovim pravima</p>		<p>Udruženje roditelja djece omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“ iz Podgorice, realizovao je trening za predstavnike NVO organizacija, roditelje djecu i mlade sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom . Cilj treninga je bio upoznavanje učesnika sa zakonodavnim i institucionalnim okvirom koji se odnosi na lica sa invaliditetom, sa posebnim osvrtom na Konvenciju UN.</p> <p>Seminar je prošlo 25 učesnika.</p> <p>- U okviru istog projekta organizovan je trening za predstavnike državnih institucija, (MRSS, MLJMP, MUP, MORT, MZ, ZZZCG, Fond PIO, FZO, Centra za socijalni rad, Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu. Zaštitnika ljudskih prava i sloboda) Cilj edukacija je podizanje nivoa znanja predstavnika institucija o zaštiti prava lica sa invaliditetom, promociji i implementaciji navedenih prava.</p> <p>- U okviru projekta „U partnerstvu sa 20 udruženja protiv diskriminacije lica sa invaliditetom“ koji realizuje NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“ iz Podgorice, a finansijski podržan od Ministarstva za ljudska i manjinska prava, u Plavu je održan okrugli sto, na kojem je unaprijeđeno znanje roditelja djece i mladih sa smetnjama u razvoju iz NVO „Udruženja roditelja djece sa teškoćama u razvoju“ Plav o antidiskriminacionom zakonodavstvu.</p> <p>-U okviru projekta „(Sa) učesnici u ostvarivanju prava OSI“ koje Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore realizuje uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava,</p>		<p>I-IV 2020</p>				
--	--	---	--	----------------------	--	--	--	--

		<p>organizaovana je Škola ljudskih prava za OSI. Polaznici škole je bilo 18 lica sa invaliditetom u kojoj su se učesnici informisali o svojim pravima. Kroz Školu je obrađeno 10 tema, učestvovalo je 7 predavača, 10 medija je izvještavalo, objavljeno je 10 članaka u medijima.</p> <p>-U okviru istog projekta realizovano je škola ljudskih prava za predstavnike državnih insitucija (MUP, MSP, MLJMP, MZ, MORT, Centra za socijalni rad, Zavoda za socijalnu i dječiju zaštitu, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda, Agencija za zaštitu ličnih podataka i Dnevnog Centra Nikšić i ZZCG).Učesnici bili 18 predstavnika državnih institucija, u kojoj je obrađeno 11 tema, učestvovalo 6 predavača, 10 medija izvještavalo, objavljeno 10 članaka.</p> <p>-U okviru istog projekta Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore realizovao Pravnu kliniku za 5 studenata s invaliditetom. Učesnici pravnih klinika su bili polaznici Škole ljudskih prava OSI za OSI a imali su priliku da kroz radnu praksu steknu određena znanja i iskustva iz oblasti ljudskih prava i socijalne i dječije zaštite. - 5 osoba s invaliditetom uključeno u Pravne klinike, i 5 mentora. Od ukupno pet polaznika pravne klinike dvoje učesnika Pravnih klinika su zadržani u NVO sektoru gdje su odrađivali radnu praksu, a jedna učesnica je zaposlena tokom trajanja projekta.</p> <p>- Kroz projekat „Zajedničkim djelovanjem do potpune integracije osoba sa oštećenim vidom“ NVO organizacija slijepih za Bar i Ulcinj, uz finansijsku podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovao je</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

		<p>seminar za 30 osoba sa oštećenim vidom na temu „Značaj i uloga žene oštećenog vida u savremenom društvu.</p> <p>-U okviru istog projekta NVO Organizacija slijepih za Bar i Ulcinj je realizovalo sedmodnevne edukativne radionice u sedam oblasti o pravima lica sa invaliditetom za osobe sa oštećenim vidom .</p> <p>-Takođe, kroz istoimeni projekat „Zajedničkim djelovanjem do potpune integracije osoba sa oštećenim vidom“ NVO organizacija slijepih za Bar i Ulcinj iz Bara realizovana je i radionica na temu „Prava iz oblasti rada i zapošljavanja lica sa invaliditetom. Obuku su završili 6 predstavnika lokalne samouprave i 8 predstavnika nevladinih organizacija i privatnog sektora</p> <p>-Kroz finansijsku podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava za projekat „Monitoring i promovisanje prava djece i mladih sa invaliditetom bez diskriminacije“ podnosiocu NVO Djece Crne Gore realizovalo je trening 134 predstavnika institucija, roditelja djece sa smetnjama u razovju, medija, itd kojima su ojačani kapaciteti predstavnika lokalnih institucija, nevladinih organizacija i roditelja za monitoring ljudskih prava, sa posebnim osvrtom na monitoring prava lica sa invaliditetom.</p> <p>Kroz projekat „Turizam za sve “ čiji je podnosilac NVO „Ekvivalent“ iz Podgorice, edukovano je 12 lica sa invaliditetom o elementima pristupačnosti turističkih objekata za lica sa invaliditetom</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

		<p>Istovremeno je organizovan i trening za predstavnike partnerskih organizacija na temu pristupačnosti turističkih objekata i sadržaja kojima je edukovano 12 predstavnika partnerskih organizacija za sprovođenje terenskog istraživanja o pristupačnosti objekata za lica sa invaliditetom.</p> <p>Kroz projekat NVO Adria iz Bara, pod nazivom „Znanjem protiv predrasuda i do inkluzije osoba sa invaliditetom“ koji je finansijski podržalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava realizovan je dvodnevni seminar pod nazivom „Položaj osoba sa invaliditetom u duštvu i njihove potrebe“ kojim je podignut nivo znanja 17 roditelja djece sa invaliditetom o pravima i potrebama njihove djece.</p> <p>-Kroz projekat „Imam pravo“ koji je realizovao NVO „Pružite nam šansu“ uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovano je 6 edukativnih + 6 informativnih radionica na kojim je edukovano 10 mladih sa intelektualnim invaliditetom o ljudskim pravima.</p> <p>- U okviru istog projekta realizovano je i 36 kreativnih radionica na kojima su 10 mladih sa intelektualnim invaliditetom. Rezultat ove radionice je 20 strip priča na temu diskriminacije ,ljudskih prava i sloboda.</p> <p>- U okviru projekta „Za život u zajednici bez diskriminacije“ koje realizuje NVO „Zračak nade“ iz Pljevalja, održano je više obuka o pravima lica sa invaliditetom i to za različite ciljne grupe i to:</p> <p>- Obuka za znakovni jezik u trajanju od 35 časova za predstavnike pravosuđa,</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite, MUPa, medija, biznis sektora, NVO sektora kojim je obučeno 21 predstavnik različitih institucija za korišćenje znakovnog jezika i na taj način poboljšali ostvarivanje prava u svim segmentima društva osobama sa smetnjama sluha. U svakom sektoru (zdravstvo, obrazovanje, socijala, NVO sektor, biznis sektor) postojaće neko ko posjeduje potrebna znanja i ko može osobu sa invaliditetom uputiti na način i mogućnosti ostvarenja svojih prava.</p> <p>U okviru istog projekta realizovana je obuka za otvaranje usluge servis za stanovanje uz podršku. Obuci su prisustvovali predstavnici opštine, CSR, NVO Zračak Nade, Centra za dnevni boravak Dnevnog centra kojom je obučeno 23 predstavnika institucija o načinu funkcionisanja i uslugama servisa uz podršku.</p> <p>U okviru projekta „Za život u zajednici bez diskriminacije“ održana je Tribina za lokalnu zajednicu o važnosti servisa Stanovanje uz podršku. Informisanjem velikog broja (50) članova zajednice uticalo se na podizanje svijesti zajednice i ukazalo na važnosti otvaranja servisa Stanovanje uz podršku.</p> <p>-U okviru projekta „Ostvarimo prava na kvalitetniji život bez diskriminacije“, koji je ralizovalo NVO Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju Ulcinj uz finansijku podršku Ministaaarstva za ljudska i manjinska prava realizovane su ukupno tri radionice za roditelje djece sa intelektualnim invaliditetom,članove</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>Udruženja, zainteresovani pojedinci, OSI i osobe bez invaliditeta, učenike osnovnih i srednjih škola, državni službenici i šira javnost o ljudskim pravima lica sa invaliditetom, zabrani diskriminacije i jednakosti.</p> <p>- U okviru projekta Promocija jednakosti osoba sa invaliditetom sa drugim licima u opštini Bijelo Polje” koji je realizovalo NVO Udruženje paraplegičara Bijelo Polje i Mojkovac uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovana je radionica pod nazivom „ Biti jednak“ na kojoj je podignut nivo znanja 14 lica sa invaliditetom o Konvenciji o pravima OSI, Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom</p> <p>-Kroz projekat pod nazivom „Socijalna inkluzija je naša budućnost“ podržan od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovana je radionica o Prihvatanje različitosti kao i Konvenciji o pravima lica sa invaliditetom i zakonskoj regulativi. Rezultat Povećana informisanost 50 volontera i 15 mladih sa inetelektualnim invaliditetom o zakonskoj regulativi i Konvenciji UN o pravima lica sa invaliditetom.</p> <p>U okviru projekta pod nazivom „Promocija jednakosti OSI u društveno političkom sistemu NVO Organizacija slijepih za Bijelo Polje i Žabljak realizovala 6 radionica kojima je edukovano oko 80 osoba učesnika (oštećenog vida, predstavnika organizacija osoba sa invaliditetom (65) ipredstavnika 6 političkih partija (15)) o mogućnostima i pravima OSI kao</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>ravnopravnim predstavnicima u društveno političkom sistemu Crne Gore.</p> <p>U okviru projekta „Osnaživanje stručnih kapaciteta za borbu protiv diskriminacije OSI”, koji je realizovao Centar za demokratiju i ljudska prava – CEDEM , kroz finansijsku podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava obučeno je prisustvovalo ukupno dvanaest (12) predstavnika/ca Sekretarijata za društvene djelatnosti iz opština iz opština Opština Berane; Plužine; Pljevlja; Mojkovac; Petnjica; Nikšić; Bijelo Polje; Kolašin o usvajanju anti-diskriminatornih politika na lokalnom nivou.</p> <p>U okviru istoimenog projekta održavan je dvodnevni seminar po nazivom “Uloga inspekcijskih službi u zaštiti od diskriminacije osoba sa invaliditetom tokom radnog odnosa: crnogorski standardi i uporedna praksa, na kojem je 14 edukovano predstavnika Zavoda za zapošljavanje Crne Gore i Uprave za inspekcijske poslove o zaštiti od diskriminacije u procesu rada.</p> <p>Tako je održana dvodnevna škola za kadrove u pravosuđu i aktere civilnog društva pod nazivom “Zaštita od diskriminacije osoba sa invaliditetom u praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava kojim je podignut nivo znanja mladih kadrova (24)o analizi sudskih odluka i presuda u oblasti diskriminacije osoba sa invaliditetom.</p> <p>U okviru projekta ”Jednakost u zdravstvu za zdravije društvo koje je</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

		<p>realizovalo NVO Preventivno edukativni centar realizovan je trening za lica sa invaliditetom kojim su obučeni 7 lica za sprovođenje obuke o ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu lica sa invaliditetom U okviru istog projekta pripremljena izvješta o ostvarivanju prava lica sa invaliditetom na zdravstvenu zaštitu sa prikazom konkretnih primjera.</p> <p>U okviru projekta „Seanema Film Festival“ koje koji realizuje NVO Ja djelujem, realizovna je aktivnost projekcije i edukacije kroz koje je kroz 11 događaja u 8 gradova on line i off line izvršena edukacija 164 učesika o važnosti socijalne inkluzije mladih koje postaju žrtve diskriminacije.</p> <p>U okviru projekta pod nazivom „Multisektorskim pristupom za zaštitu prava i osnovnih sloboda lica sa invaliditetom“ koji je realizovao Centra za demokratiju i ljudska prava CEDEM u 2020 godini sprovedene su tri teatarske interaktivne radionice za srednjoškolce/ke u Bijelom Polju, Kolašinu i Žabljaku o pravima lica sa invaliditetom kao i tri teatarske interaktivne radionice u Bijelom Polju, Kolašinu Mojkovcu čiji je cilj podizanje svijesti srednjoškolaca/ki o pravima lica sa invaliditetom, smanjenje stepena diskriminacije i sažaljevanja lica sa invaliditetom, sa fokusom na vršnjake od strane učesnika.²⁵</p> <p>U okviru istog projekta održane su dvodnevne akademija o Evropskoj Konvenciji o ljudskim pravima i</p>					
--	--	---	--	--	--	--	--

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?app=desktop&v=37CQKQzquHQ&feature=youtu.be>

		<p>slobodama “Zaštita od diskriminacije osoba sa invaliditetom u praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava” za savjetnike/ce u pravosuđu. Trinaest (13) savjetnika iz sudstva i tužilaštva pohađalo Akademiju o EKLJP;Angažovana tri (3) eksperta sa minimum 10 godina iskustva iz oblasti anti-diskriminacionog zakonodavstva i znanja o praksi crnogorskog pravosuđa i Evropskog suda za ljudska prava;²⁶ Pored navedenog održan je Nacionalni forum “Multisektorskim pristupom za zabranu diskriminacije LSI” za 20 predstavnika/ca medija, NVO, sudstva, ministarstava i lokalnih samouprava; Ukupno trinaest (13) učesnika prisustvovalo Forumu . Angažovana tri (2) eksperta sa minimum 10 godina iskustva iz oblasti anti-diskriminacionog zakonodavstva i znanja o položaju lica sa invaliditetom za moderiranje 3 modula .Ukupno sedamnaest (17) učesnika prisustvovalo Nacionalnom Forumu (2 moderatora, 13 učesnika, direktorica i koordinator projekta); Prikazana sva tri (3) promotivna filma o teatarskim interaktivnim radionicama o pravima LSI tokom Foruma, podijeljen Vodič i studija.²⁷U okviru projekta „Oснаživanjem I edukacijom u borbi protiv diskriminacije!” koji realizuje NVO Ekvivalent iz Podgorice organizovana su tri dvodnevna treninga treninga za lica sa invaliditetom iz nerazvijenih opština na sjeveru Crne Gore radi podizanja nivoa njihovog</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

²⁶ <https://www.cedem.me/aktivnosti/1232-neophodno-bolje-poznavanje-prakse-evropskog-suda-za-ljudska-prava>

²⁷ <http://cedem.me/aktivnosti/1244-odrzan-nacionalni-forum>

		<p>znanja o zabrani od diskriminacije po osnovu prava na rad i zapošljavanje. U ovu aktivnost je uključeno 39 osoba, od toga 18 muškaraca i 21 žena.</p> <p>U okviru projekta pod nazivom „Pravo na samostalni život“ koje realizuje NVO Udruženje paraplegičara Bijelo Polje i Mojkovac, a finansiralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava Organizovan dvodnevni seminar korisnicima usluge personalne asistencije i pomoći u kući i formiran servis sertifikovanih usluga personalne asistencije za lica sa invaliditetom.</p> <p>U okviru projekta „Ko si ti i koja su tvoja prava“ koje realizuje NVO Pružite nam šansu iz Podgorice, organizovane su obuke za 14 mladih osoba sa intelektualnim invaliditetom o pravima, načinima zaštite prava I mogućnostima aktivne participacije u društvu.²⁸ U okviru istog projekta organizovan je trodnevni trening za članove NVO iz Podgorice, Nikšića i Bara o antidiskriminacionom zakonodavstvu , prevenciji i načinima zaštite od diskriminacije osoba sa</p>					
--	--	--	--	--	--	--	--

²⁸ [https://www.facebook.com/pruzitenam sansu/](https://www.facebook.com/pruzitenam%20sansu/) SITE [http://pruzite nam sansu.me/2021/01/24/ko-si –ti-i koja-su tvoja prava-edukacija-za predstavnike-nvo državne I lokalne uprave –I –osi/](http://pruzite%20nam%20sansu.me/2021/01/24/ko-si-ti-i-koja-su-tvoja-prava-edukacija-za-predstavnike-nvo-drzavne-i-lokalne-uprave-i-osi/)

		<p>invaliditetom i realizovan od strane partnera Institut za socijalnu i obrazovnu politiku. U okviru istog projekta Partner ISOP organizovan je seminar za 15 predstavnik/ca zaposlenih u organima državne uprave o antidiskriminacionom zakonodavstvu, prevenciji i načinima zaštite.²⁹</p> <p>U okviru projekta "Za jednakost OSI" koji je podržan od strane ranijeg Ministarstva za ljudska i manjinska prava NVO Centar za građansko obrazovanje je realizovao 20 radionica u osnovnim i srednjim školama na temu "razbijanje predrasuda i socijalna inkluzija lica sa invaliditetom" Cilj radionica bio je povećanje nivoa svijesti o ljudskim pravima OSI, razbijanje predrasuda i stereotipa kod osnovaca i srednjoškolaca o OSI, i promocija socijalne inkluzije OSI Edukovano 211 učenika/ca osnovnih škola i 152 učenika srednjih škola.³⁰</p>						
Pokrenuti i sprovesti kampanju za podizanje nivoa svijesti javnosti o licima sa invaliditetom i njihovim	Posjeta dnevnim centrima i saradnja sa udruženjima roditelja na kreiranju aktivnosti radi veće uključenosti	Realizovane posjete u najmanje 4 dnevna centra Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je preko Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana realizovalo kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom – pripadnika romske zajednice od diskriminacije i	MLJMP, NVO, dnevni centri	I-IV 2019 I-IV 2020			Redovna budžetska sredstva	MLJMP

²⁹

³⁰ <https://www.facebook.com/zajednakostOSI/>

<p>pravima, uključujući rad sa djecom od najranijeg uzrasta i kroz sve nivoe obrazovnog sistema</p>	<p>i vidljivosti djece sa invaliditetom</p>	<p>promociju jednakosti. Kampanje su realizovane u opštinama Rožaje i Beranama - 11.11.2019., Petnici i Bijelom Polju -13.11.2019., u Pljevljima -15.11.2019., u Podgorici - 27.09.2019., u Ulcinju i Baru - 19. 11.2019., u Herceg Novi i Kotoru 21.11.2019., u Tivtu - 25.11.2019., u Nikšiću - 04.12.2019., i u Budva i Cetinje -05.12.2019 godine. Cilj ovih kampanja je prikupljanje podataka o licima sa invaliditetom koji su pripadnici romske i egipćanske populacije, informisanje o njihovim pravima posebno iz oblasti socijelne i dječije zaštite, kao i smanjenje višestroke diskriminacije Tokom ovih kampanji prepoznato je 11. lica (8 m. 3 ž.) lica sa invaliditetom, pripadnika romske i egipćanske populacije Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore je organizovao posjetu Dnevnom centru za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u Opštini Rožaje, 17. oktobra 2019. godine. Pored članova Odbora, u posjeti su, po pozivu Odbora, učestvovali predstavnici Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva zdravlja i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Cilj ove posjete bio je da se učesnici direktno uvjere u način na koji funkcioniše Ustanova, odnos zaposlenih prema korisnicima i da se institucija ohrabri zbog svih napora koje preduzima u ostvarenju humane misije. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode već 11 godina ostvaruje kvalitetnu saradnju sa Savezom udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, čiji predstavnici redovno učestvuju na</p>					
---	---	---	--	--	--	--	--

		<p>sjednicama i aktivnostima Odbora posvećenim pravima lica sa invaliditetom. Takođe, Odbor je, u skladu sa Planom aktivnosti, 17. decembra 2019. godine posjetio Savez „Naša inicijativa“ i lokalno Udruženje u Podgorici kada se upoznao sa radom NVO „Naša inicijativa“, aktuelnim projektima koje realizuju i uslugama u oblasti socijalne i dječje zaštite koje pružaju djeci sa smetnjama u razvoju. Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore 27. saziva je posjetio Biblioteku za slijepu Crne Gore, 25. decembra 2020. godine i upoznao se sa načinom funkcionisanja Biblioteke za slijepu Crne Gore, aktuelnim projektima koji se realizuju i uslugama koje se pružaju njenim korisnicima.</p>					
<p>Podsticati medije da promovišu prava i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom</p>	<p>Organizovati događaj o načinu informisanja o problemima lica sa invaliditetom u medijima</p>	<p>Organizovan događaj</p> <p>U okviru projekta „Zakonsko pravo na prava“, koje realizuje NVO Udruženje roditelja djece i omladine sa smetnjama u razvoju „Staze“ iz Podgorice realizovan je trenig za predstavnike crnogorskih medija o načinu izvještavanja o pravima lica sa invaliditetom u skladu sa modelom zasnovan na poštovanju ljudskih prava i korišćenju terminologije u skladu sa Konvencijom. Edukaciji je prisustvovalo 15 predstavnika crnogorskih štampanih i elektronskih medija.</p> <p>U okviru projekta Sinema film festival koje je realizovao NVO Ja djelujem iz Ulcinja prikazan je nekomercijalni filmski sadržaj pod nazivom“ Osiguranje dostupnosti medijskog programa“ koji tretira temesocijalne inkluzije i</p>	<p>MLJMP , mediji, NVO</p>	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		<p>Sredstva za finansiranja projekata/programa po Konkursima 2018/2019</p>	<p>MLJMP</p>

		<p>nediskriminacije lica sa invaliditetom. Emitovan je na Javnom servisu u trajanju od 30 dana i On Demand kablovskom operateru ekstra TV -31.</p> <p>U okviru projekta Minisektorskim pristupom i osnovnih sloboda lica sa invaliditetom koji se realizuje u okviru projekta Centra za demokratiju i ljudska prava (CEDEM) u 2020 godine izrađena su Iobjavljivanje tri kratka i jednog sveobuhvatnog promotivnog filma o teatarskim interaktivnim radionicama i pravima LSI. U okviru istog projekta urađena je studija praktične politike „Smjernice za medijsko izvještavanje o LSI u Crnoj Gori” sa minimum pet (5) preporuka za unapređenje medijskog izvještavanja o LSI, kako bi se suzbile tradicionalističke i stereotipne slike o LSI u medijima; Angažovani eksperti sa minimum 10 godina iskustva iz oblasti anti-diskriminacije LSI Studija praktične politike odštampana i podijeljena učesnicima Akademije i Foruma;³² Izradjen vodič “Kroz prizmu člana 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima i slobodama (zabrana diskriminacije): odabrana praksa Evropskog suda za ljudska prava³³.</p>						
Uvesti i izraditi program o konceptu	Organizovanje događaja na kojem će se	20 učesnika	MLJMP, NVO, organi državne	I-IV kvartal 2020.		Novi rok realizacije	Redovna sredstva MPA	Mjera će biti uključena u AP za 2021 godinu.

³¹ <https://drive.google.com/file/d/1LTyxvOWM6echVD0tykRSJRAgjhOERnKu/view>

³² <https://www.cedem.me/publikacije/studije-i-javne-politike/send/69-studije-i-javne-politike/1989-smjernice-za-medijsko-izvjestavanje-o-licima-sa-invaliditetom-u-crnoj-gori>

³³ <https://www.cedem.me/publikacije/studije-i-javne-politike/send/69-studije-i-javne-politike/1990-vodic-kroz-clan-14-evropske-konvencije-o-ljudskim-pravima-sa-posebnim-osvrtom-na-diskriminaciju-lica-sa-invaliditetom>

ljudskih prava lica sa invaliditetom i principu razumnih adaptacija u materijalima za polaganje stručnog ispita za rad u državnim organima	promovisati pristup razumnog prilagodjavanja		uprave, Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda			I-IV kvartal 2021. Zbog širenja pandemije COVID 19 i preusmjeravanja sredstava u sprečavanje pandemije, kao i zabrane okupljanja mjera nije realizovana .		
--	--	--	---	--	--	--	--	--

OBLAST 2: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PRISTUPAČNOSTI

OPERATIVNI CILJ 2: Ravnopravan pristup licima sa invaliditetom u oblasti: pristupa objektima u javnoj upotrebi i javnim površinama, pristupa infomacijama i komunikacijama, javnom prevozu, kao i pružanju javnih i privatnih dobara i usluga, sa fokusom na harmonizaciju propisa u skladu sa preporuka iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN

INDIKATOR UČINKA

- Do kraja 2020. godine harmonizovati 80% Zakona koji su dobili preporuku za usklađivanje iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.
- Do kraja 2020. godine smanjiti procenat ispitanika za 2 % koji smatraju da pristup infomacijama i komunikacijama nije omogućena

POLAZNA VRIJEDNOST				CILJANA VRIJEDNOST				
<p>Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom od 2016. godine pokazuje da Zakon o prevozu u drumskom saobraćaju, Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o porezu na dodatu vrijednost su djelimično usklađeni sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>2016. prema rezultatima istraživanjima javnosti 60% lica sa invaliditetom nasuprot 50% opšte javnosti smatra da objekti nijesu ili su nedovoljno prilagođeni za lica sa invaliditetom.</p> <p>2016. godine – prema istraživanju UNDP najveći procenat ispitanika (lica sa invaliditetom) ocjenjuje da je ostvarivanje prava na informisanje i komunikaciju djelimično omogućen, dok 18% ispitanika koji su lica sa invaliditetom smatra da pristup informacijama i komunikacijama nije omogućen.</p>				<p>Do kraja 2021. godine izvršiti potpuno usklađivanje Zakona o prevozu u drumskom saobraćaju, Zakon o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice, Zakon o zaštiti potrošača i Zakon o unutrašnjoj trgovini, Zakon o porezu na dodatu vrijednost, Zakon o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Do 2021. godine smanjiti procenat jaza između građana i lica sa invaliditetom koji smatraju da objekti nijesu ili su nedovoljno prilagođeni za lica sa invaliditetom do 10%.</p> <p>Do 2021. smanjiti broj ispitanika (lica sa invaliditetom) koji smatraju da pristup informacijama i komunikacijama nije moguća za najmanje 3%.</p>				
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Obezbijediti implementaciju propisa u izgradnji pristupačnog okruženja	-Praćenje postupaka za zaštitu od diskriminacije u oblasti pristupačnosti	-Broj pokrenutih postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom -Broj procesuiranih slučajeva sa ishodima U izvještajnom periodu nije bilo pokrenutih postupaka za zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom od strane urbanističko-građevinske inspekcije.	MORT-Inspekcija, građanski sudovi, sudovi za prekršaje, Institucija Zaštitnika /ljudskih prava i sloboda -Lokalna samouprava	I-IV 2019 I-IV 2020				
Edukovati državne i lokalne službenike i namještenike i	Održavanje obuka za državne i lokalne	Broj održanih obuka Broj učesnika obuka Ministarstvo održivog razvoja u 2019-2020. godini održalo je	MORT	I-IV 2019				

<p>vršioce javnih funkcija o konceptu pristupačnosti postojećih objekata</p>	<p>službenike i namještenike</p>	<p>ukupno pet okruglih stolova i to: Okrugli sto na temu “Pristupačnost i arhitektura” održan je u maju 2019. godine, na Arhitektonskom fakultetu u Podgorici. Učesnici Okruglog stola pored predstavnika Ministarstva, bili su profesori i studenti Arhitektonskog fakulteta, kao i predstavnici nevladinog sektora koji se bave pitanjima lica sa invaliditetom.</p> <p>Četiri okrugla stola na temu “Pristupacni objekti-izrada baze podataka-Interaktivna mapa” održani su u Budvi, Beranama, Šavniku i Mojkovcu I tom prilikom obuhvaćene su sve lokalne uprave.</p> <p>Učesnici Okruglog stola koji je održan 16 decembra 2020. godine u Budvi bili su predstavnici opština: Budva, Herceg Novi, Kotor, Ulcinj, Tivat i Bar, kao i predstavnici nevladinog sektora koji se bave pitanjima lica sa invaliditetom. Okrugli sto u Šavniku koji je održan 11. decembra 2019. godine obuhvatio je opštine: Žabljak, Plužine, Šavnik, Nikšić i Pljevlja.</p> <p>Okrugli sto u Mojkovcu održan je 25. decembra 2019. godine i pored nevladinog sektora obuhvatio je opštine: Mojkovac, Kolašin i Danilovgrad, Glavnog</p>		<p>I-IV 2020</p>				
--	----------------------------------	--	--	----------------------	--	--	--	--

		<p>grada Podgorice i Prijestonice Cetinje.</p> <p>Okrugli sto u Beranama održan je 29. novembra 2019. godine i pored nevladinog sektora obuhvatio je opštine: Berane, Bijelo Polje, Andrijevicu, Rožaje, Plav, Gusinje i Petnjicu.</p> <p>U 2020-oj godini okrugli stolovi nisu organizovani zbog epidemiološke situacije izazvane corona virusom.</p>					
<p>Ustanoviti generalni zahtjev za pristupačnost svih izvora infomacija i sredstava komunikacije koji se objavljuju na portalima organa državne uprave</p>	<p>Organizovanje obuka za državne službenike u cilju kreiranja elektronski čitljivih materijala sa sjednica Vlade</p>	<p>Organizovane obuke</p> <p>Broj obučanih službenika</p> <p>Decembar 2019 – U Upravi za inspeksijske poslove održana je prezentacija na kojoj je predstavljen koncept e-pristupačnosti, kao i pravila kreiranja elektronski čitljivih materijala sa sjednica Vlade u skladu sa standardima e-pristupačnosti.</p>	MJU	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>			<p>nisu utrošena sredstva</p>
	<p>Organizovanje edukativnih radionica administratorima portala i podportala Vlade Crne Gore u skladu sa standardima e-pristupačnosti</p>	<p>Organizovane radionice</p> <p>Broj edukovanih službenika</p> <p>Broj edukovanih službenika</p> <p>2019.</p> <p>Organizovano je 30 obuka za 42 državna službenika-administratora portala i podportala Vlade.</p> <p>2020.</p> <p>Održano 6 edukativnih radionica za 30 administratora</p>	MJU				<p>nisu utrošena sredstva</p>

		portala i podportala, kao i PR službenika ministarstava u cilju prezentovanja novog web portala Vlade Crne Gore koji u tehničkim karakteristikama sadrži sve elemente pristupačnosti u skladu sa smjericama i standardima, prije svega WACG 2.1 do nivoa AA ³⁴ .					
	Prezentacija koncepta e-pristupačnosti lokalnim samoupravama	<p>Broj prezentacija 5.12.2019. Održana edukativna radionica na kojoj je predstavnicima lokalnih samouprava prezentovan značaj internet prezentacija organa javne uprave, Smjernice za razvoj i upravljanje internet prezentacijama državnih organa, organa državne uprave i organa lokalne samouprave V.3, Smjernice za kreiranje elektronskih dokumenata u skladu sa standardima e-pristupačnosti, nadležnosti Ministarstva javne uprave i Smjernicame za standardizaciju internet sajtova jedinica lokalne samouprave V.1</p> <p>2020. Zbog epidemiološke situacije u Crnoj Gori, navedene radionice nijesu realizovane</p>	MJU	I-IV 2019 I-IV 2020		nisu utrošena sredstva	

³⁴ Shodno Zakonu o elektronskoj upravi („Službeni list Crne Gore“ broj 72/2019“) donijet je Pravilnik o standardima pristupačnosti ("Službeni list Crne Gore, broj 105/2020").

Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa u oblasti javnog prevoza. Omogućiti pristup informacijama i komunikacijama u javnom prevozu licima sa svim oblicima invaliditeta	Usvojiti Zakon o bezbjednosti interabilnosti željeznice;	Usvojen Zakon /usvojene preporuke iz Analize Nacrt Zakona je usvojio preporuke za pristup licima sa invaliditetom.	MSP	I-IV kvartal 2020.		Nacrt Zakona je u fazi usaglašavanja, nakon čega će biti upućen Vladi na razmatranje. Novi rok realizacije u 2021. godini u skladu sa donošenjem Programa Vlade Crne Gore za 2021.godinu.	Redovna budžetska sredstva	
		Usvojen Pravilnik o tehničkim specifikacijama interoperabilnosti koje se odnose na pristupačnost željezničkog sistema osobama sa invaliditetom i osobama sa smanjenom pokretljivošću ³⁵	MPS	I-IV 2020				
	Usvojiti Zakon o željeznici	Usvojen Zakon	MSP	I-IV 2020		Izrada nacrtu Zakona je u završnoj fazi. Novi rok realizacije u 2021. godini u skladu sa donošenjem Programa Vlade Crne Gore za 2021.godinu		
	Usvojiti Zakon o pravima putnika u pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi	Usvojen Zakon o pravima putnika u pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi ³⁶	Ministarstvo saobraćaja i pomorstva					
Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani	Izmijeniti Zakon o zaštiti potrošača	Izmijenjen Zakon o zaštiti potrošača/usvojene preporuke ³⁷ Izmijenjen Zakon o zaštiti potrošača, na način što zabranjeno oglašavanje kojim se vrši diskriminacija po različitim osnovama, između ostalih i lica sa invaliditetom,	ME	I-IV 2019.				

³⁵ Službeni list Crne Gore 45/20

Službenom listu CG", br. 76/2020 od 28.7.2020. godine

³⁶

³⁷ "Službeni list Crne Gore", br. 002/14, 006/14, 043/15, 070/17, 067/19.

diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti pristupa javnim dobrima i uslugama		pristup i korišćenje usluga bez diskriminacije, kao i priključak na distributivnu mrežu bez diskriminacije,						
	Izmijeniti Zakon o porezu na dodatu vrijednost	Izmijenjen Zakon/usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	I-IV kvartal 2020.		Predlog Zakona se nalazi u skupštinskoj proceduri		
	Izmijeniti Zakon o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, plovni objekata, vazduhoplova i letilica	Izmijenjen Zakon/usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo finansija i socijalnog staranja	I-IV kvartal 2020.				

OBLAST 3: DISKRIMINACIJA U POSTUPCIMA PRED NADLEŽNIM ORGANIMA, PRIVATNOSTI I PORODIČNIM ODNOSIMA

OPERATIVNI CILJ 3 : Ravnopravan pristup licima sa svim oblicima invaliditeta u svim postupcima pred nadležnim organima

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020. godine usvojiti 80% preporuka iz ove oblasti a koje su definisane Analizom usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOSTI

2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazuju da je potrebno uskladiti Zakon o parničnom postupku, Zakon o vanparničnom postupku, Krivični zakonik CG

CILJANE VRIJEDNOSTI

Harmonizacija navedenih zakona sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Razmotriti preporuke iz Analize usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom	Izmijenti Zakon o vanparničnom postupku	Izmijenjen Zakon/ unaprijedene procesne radnje u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti licu prema koje je pokrenut postupak oduzimanja poslovne sposobnosti	MP	I-IV 2020		I-IV kvartal 2021. godine	Redovna budžetska sredstva MPA	
Razmotriti preporuke iz Analize usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom	Izmijeniti Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjerabezbjednosti	Izmijenjen Zakon u skladu sa preporukama Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN. Zakon o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti je usaglašen sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN o pravima lica sa invaliditetom, samo u primjeni ovog zakona treba stvoriti uslove za ostvarivanje prava zatvornika koja su lica sa invaliditetom. Ovim zakonom propisana su prava koja su	Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava	I-IV 2019		I-IV kvartal 2019	Redovna budžetska sredstva MPA	

	<p>jednaka za sve zatvorenike, kao i zabranu diskriminacije po osnovu rase, boje kože, nacionalne pripadnosti, društvenog ili etničkog porijekla, veze sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jezika, vjere ili uvjerenja, političkog ili drugog mišljenja, pola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, zdravstvenog stanja, invaliditeta, starosne dobi, imovnog stanja, bračnog ili porodičnog stanja, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i po osnovu drugih ličnih svojstava.</p> <p>Lica sa invaliditetom koja borave u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija su uključena u sve sfere života u UIKS-i i imaju jednaka prava i obaveze, zajemčeno im je humano postupanje i poštovanje njihovog ljudskog dostojanstva, zatim jednako ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu, te pristupačnost svim objektima - zatvorima u kojima borave pritvorenici odnosno zatvorenici, kao i obezbijeđeni su adekvatni uslovi boravka lica sa</p>					
--	---	--	--	--	--	--

		invaliditetom (prilazne rampe, sanitarije, sobe).						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

OBLAST 4: DISKRIMINACIJA U OBLASTI SOCIJALNE ZAŠTITE, ADEKVATNOG ŽIVOTNOG STANDARDA, SAMOSTALNOG ŽIVOTA I ŽIVOTA U ZAJEDNICI

OPERATIVNI CILJ 4: Ravnopravan život u zajednici svim licima sa invaliditetom, bez diskriminacije, kroz uspostavljanje i pružanje podrške za život u zajednici u skladu sa Zakonom

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020 evidentirati 28 licenciranih pružaoaca usluga iz socijalne i dječije zaštite

POLAZNE VRIJEDNOSTI

2016. godine ne postoje licencirani pružaoци usluga iz socijalne i dječije zaštite

CILJANE VRIJEDNOSTI

Do kraja 2021. godine evidentirano 40 licenciranih pružaoaca usluga iz socijalne i dječije zaštite

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Uspostaviti, razviti i promovirati usluge iz sistema	Razvijanje, uspostavljanje i promoviranje usluga iz sistema	Broj uspostavljenih usluga U toku 2019. godine 25 pružaoaca usluga su došli na licencu za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječije zaštite.	MRSS	I-IV 2019 I-IV 2020			Redovna sredstva MRSS	

socijalne i dječije zaštite	socijalne i dječije zaštite	<p>U toku 2020. godine 14 pružaoca usluga su dobila licencu za pružanje usluga iz oblasti socijalne i dječije zaštite.</p> <p>Trenutno postoje 56 licenciranih pružaoca usluga iz oblasti socijalne i dječije zaštite.</p>						
<p>Omogućiti sistematsko i organizovano stručno usavršavanje pružalaca usluga za lica sa invaliditetom i stručnih radnika i saradnika u socijalnoj i dječijoj zaštiti.</p>	<p>Obuka stručnih radnika i stručnih saradnika u sistemu socijalne i dječije zaštite;</p>	<p>Broj obuka i broj obučanih stručnih radnika i stručnih saradnika</p> <p>Realizovano je 5 programa obuke za stručne radnike, stručne saradnike i saradnike. Obuke organizovane od strane autora programa. 119 učesnika uspješno prošlo obuke.</p> <p>U 2020 godini realizovana je „Osnovna obuka za pružanje usluge pomoć u kući djeci i mladima sa smetnjama u razvoju i odraslim licima sa invaliditetom“.</p> <p>Obuku su organizovali autori Programa.</p> <p>Program je realizovan u periodu od 29- 30 maj a2020. god.</p> <p>Obuku je pohađalo 15 stručnih radnika</p> <p>2. Trening program za zaposlene u oblasti socijalne i dječije zaštite na opšte teme iz oblasti ljudskih prava djece s</p>	MRSS, ZSDZ	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>			800,00 eura	

	<p>invaliditetom i osoba s invaliditetom. Obuku su organizovali autori Programa. Program je realizovan u periodu od 28-31 jula 2020. godine. Obuku je pohađalo 15 stručnih radnika.</p> <p>3. Trening program za zaposlene u oblasti socijalne i dječje zaštite na opšte teme iz oblasti ljudskih prava djece s invaliditetom i osoba s invaliditetom. Obuku su organizovali autori Programa. Program je realizovan u periodu od 14-17 decembra 2020. godine. Obuku je pohađalo 18 stručnih radnika.</p> <p>4. Program Pomoć u kući. Obuku su organizovali autori Programa.</p> <p>Program je realizovan u periodu od 22.-23. decembra 2020. godine.</p> <p>Obuku je pohađalo 14 stručnih radnika.</p>						
--	--	--	--	--	--	--	--

OBLAST 5: DISKRIMINACIJA U OBLASTI VASPITANJA, OBRAZOVANJA I STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA

OPERATIVNI CILJ 5: Omogućiti inkluzivno obrazovanje na svim nivoima, za sve učenike i studente sa invaliditetom, uključujući i obrazovanje odraslih lica sa invaliditetom

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020. godine smanjiti nivo diskriminacije u oblasti obrazovanja za 2 %.

Do kraja 2020. godine harmonizovati 100% Zakona iz oblasti obrazovanja, koji su Analizom usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN dobili preporuku za usklađivanje.

POLAZNE VRIJEDNOSTI				CILJANE VRIJEDNOSTI				
<p>Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. g. pokazuju da je potrebno uskladiti propise u oblasti obrazovanja sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Prema rezultatima istraživanja CEDEM-a od 2015.g., diskriminacija u oblasti obrazovanja lica sa invaliditetom je evidentirana u procentu od 30,5°%.</p>				<p>Harmonizovani propisi u oblasti obrazovanja sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.</p> <p>Do kraja 2021. godine smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti obrazovanja do 5 %.</p>				
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATU S REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Kontinuirano sprovoditi inkluzivne aktivnosti koje promovišu jednakost, različitost, nediskriminaciju (radionice, vršnjačko iskustvo podrška i sl.) i	Evaluacija rada komisija za usmjeravanje	Sprovedena evaluacija	MPS, lokalna zajednica, Donatori	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021. Aktivnost nije realizovana zbog posledica COVID 19 pandemije		
	Izrada revidiranog modela usmjeravanja i podrške	Model urađen Izmijenjen i dopunjen je Pravilnik o načinu, uslovima i postupku za usmjeravanje dece sa posebnim obrazovnim potrebama	MPS, donatori	I-IV 2019 I-IV 2020			Redovna sredstva MPS	
	Obuka kadra za usmjeravanje	Broj obuka, teme, obučeni	MPS, donatori	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021. Aktivnost nije realizovana zbog posledica COVID 19 pandemije		
	Evaluacija rada i izrada plana saradnje dnevnih boravaka sa školama, resursnim	Sprovedena procjena Razvijen plan saradnje. Broj radionica i obučenih za primjenu plana saradnje.	MPS, MRSS, lokalna zajednica, donatori	I-IV 2019 I-IV 2020			Planirano 50.000, aktivnost realizovana kroz	U planu je dalje povezivanje vrtića, škola, centara za dnevni boravak.

	centrima i drugim uslugama u zajednici	ZzSDZ uradilo Analizu rada dnevnih centara Sprovedena procjena Razvijen plan saradnje. Broj radionica i obučenih za primjenu plana saradnje. ZzSDZ uradilo Analizu rada dnevnih centara					redovan opis poslova MPS	
	Širenje i monitoring asistivnih usluga podrške	<p>Podrška inkluzivnom obrazovanju kroz angažman resursnih centara u odnosu na individualni rad, obuke, asistivne usluge koje nude. Ovo uključuje i unapređenje angažovanja škola s integrisanim odjeljenjima u lokalnoj zajednici, prije svega u odnosu na asistivnu tehnologiju i sredstava potpomognute komunikacije - u prvom redu niskobužetnih. Sprovedena obuka i dva kruga praktičnog vođenja (engl. coaching)</p> <p>S UNICEF sproveden pilot program Za svako dijete GLAS, nabavljeno 25 tableta i testira se Cboard aplikacija na 26 dece. Sprovedena evaluacija, Pre test i post test. Promovisan materijal, urađeni snimci, studija slučaja.</p> <p>9 regionalnih obuka za kadar srednjih škola (130 učesnika) za primjenu digitalnih platformi i asistivne tehnologije za decu sa smetnjama i teškoćama u razvoju u srednjim školama u okviru IROP i ITP.</p>	MPS, ZzŠ, resursni centri, donatori				<p>2950 € UNICEF</p> <p>12.555 eura UNICEF-a</p> <p>840 eura KulturKontakt</p>	

<p>Koncipiranje mjera prelaza s razredne na predmetnu nastavu</p>	<p>Urađen program, format saradnje, prelaska, sprovedene obuke</p> <p>Tim sastavljen od učitelja, nastavnika, psihologa i defektologa je koncipirao mjere koje kao osnov treba da olakšaju prelaz djeteta sa posebnim obrazovnim potrebama na predmetnu nastavu. Nakon pilotiranja u 7 osnovnih škola finalizovan je i usvojen od strane Nacionalnog savjeta za obrazovanje kao takav postao obavezana za primjenu u toku je izrada programa prelaza sa razredne na predmetnu nastavu, s ciljem pripreme djeteta i nastavnika, adekvatniju realizaciju predmetnih programa</p>	<p>MPS, ZzŠ, donatori MPS, ZzŠ, Donatori</p>	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		<p>Utrošeno 1000 eura iz donacije UNICEF-a</p>	
<p>Kreiranje i primjena modela stručne podrške za razvojne faze</p>	<p>Urađen program podrške, materijal za adolescenciju i puberet, obuke</p> <p>Finalizovan materijal nakon informacija dobijenih kroz obuke stručnih saradnika, s ciljem prepoznavanja potreba ove djece u pubertetu i adolescenciji. Odobren je i preporučen od strane NS. Sprovedene obuke</p>	<p>MPS, ZzŠ, donatori MPS, ZzŠ, Donatori</p>	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		<p>Utrošeno 3.250 eura iz donacije UNICEF</p>	
<p>Izrada ITP 3 za promociju tercijarnog obrazovanja</p>	<p>Usvojen i u primjeni ITP 3.</p> <p>Urađen ITP-3 Vodič za prilagođavanje učenja i učešća studentima s invaliditetom i prateće obuke</p>	<p>MPS, ZzŠ, donatori MPS, ZzŠ, Donatori</p>	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		<p>2500 eura - SE</p>	

	Regionalni sajam / dani inkluzije, nediskriminacije	<p>U 5 škola³⁸ je realizovan Dan Nediskriminacije. Tom prilikom su pozvane druge gradske i regionalne škole da uzmu učešća na ovom događaju. Oni su delegirali po 5 učenika/učenica i dva predstavnika stručne službe i/ili nastavnika. U Školi su sprovedene radionice za učenike i nastavnike.</p> <p>U oktobru kao mjesecu asistivne tehnologije održani lokalni sajmovi specijalizovane didaktike u školama s integrisanim odjeljenjima u Baru, Herceg Novom, Kotoru, Beranama³⁹.</p> <p>Povodom 3. decembra dana OSI održani lokalni sajmovi didaktike u školama s integrisanim odjeljenjima u Pljevljima, Bijelom Polju, Nikšiću⁴⁰.</p> <p>Realizovan je Dan inkluzije 14. oktobar u saradnji sa SE – on-line aktivnosti s učenicima u 40 škola.</p>	MPS, ZzŠ, donatori MPS, ZzŠ, Donatori			Utrošeno 2500 eura iz donacije UNICEF	
	Obuka za prepoznavanje nasilja i diskriminacije	Broj obuka, obučених Radionice namijenjene promociji <i>NEdiskriminacije</i> se realizuju u većini osnovnih škola. Paket radionica je proslijeđen svim školama i nalazi se na školskom portalu. Stručne službe škola polugodišnje informišu Zavod	MPS, ZzŠ, NVO, donatori	I-IV 2019 I-IV 2020		MPS /Donatori	

³⁸ JU OŠ „Milorad Musa Burzan“, JU OŠ „Stefan Mitrov Ljubiša“, JU OŠ „Mileva Lajović Lalatović“, JU OŠ „Mustafa Pećanin“, JU OŠ „Vladislav S Ribnikar“

³⁹ JU OŠ „Jugoslavija“, JU OŠ „Ilija Kišić“, JU OŠ „Njegoš“, JU OŠ „Vuk Karadžić“

⁴⁰ JU OŠ „Boško Buha“, JU OŠ „Dušan Korać“, JU OŠ „Olga Golović“

		za školstvo putem izvještaja o realizaciji radionica. U revidiranom Uputstvu za postupanje u slučaju nasilja posebno tretirana djeca sa smetnjama u razvoju. U 15 škola škola realizuje se projekat „Kvalitetno obrazovanje za sve“ orijentisan an inkluzivnost, nediskriminaciju, demokratičnost.					Redovna budžetska sredstva	
OBLAST 6: DISKRIMINACIJA U OBLASTI PROFESIONALNE REHABILITACIJE, RADA I ZAPOŠLJAVANJA								
OPERATIVNI CILJ 6: Ravnopravan pristup za lica sa invaliditetom profesionalnoj rehabilitaciji, rada i zapošljavanju								
INDIKATOR UČINKA								
Do kraja 2020. godine smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zapošljavanje za 2%. Do kraja 2020. godine harmonizovati propise iz oblasti rada sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.								
POLAZNE VRIJEDNOSTI:				CILJANE VRIJEDNOSTI:				
60% građana Crne Gore smatra da lica sa invaliditetom najteže ostvaruju svoja prava u oblasti zapošljavanja ⁴¹				Do kraja 2021. godine smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zapošljavanja za 3 % u odnosu na polazne vrijednosti.				
2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva pokazuje da je potrebno uskladiti Zakon o radu sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN .				Do kraja 2020. godine harmonizovati Zakona o radu sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.				
KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATU S REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVAN A SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE

⁴¹ Istraživanje o obimu i tipovima diskriminacije u Crnoj Gori iz oktobra 2016. godine

<p>Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom</p>	<p>Usvojen Zakon o radu/usvojene preporuke iz Analize</p>	<p>Zakon usvojen</p> <p>Usvojen Zakon o radu</p> <p>Sl.list CG br.74/19 od 30.12.2019. godine. Stupio na snagu 07.01.2020. godine.</p>	<p>MRSS</p>	<p>I-IV 2019</p>		<p>Redovna budžetska sredstva MRSS</p>	
<p>Smanjenje barijera i stereotipa poslodavaca prema licima sa invaliditetom i povećanje stepena njihove informisanosti o prednostima politike zapošljavanja</p>	<p>Realizovanje projekata po osnovu Javnog poziva za finansiranje projekata za zapošljavanje lica sa invaliditetom – grant šema</p>	<p>2019.</p> <p>Broj dodijeljenih grantova</p> <p>Na osnovu javnog poziva odobreno je finansiranje 57 projekata. Kroz ove projekte uključena su 383 lica sa invaliditetom, od čega će 287 lica biti zaposleno tokom trajanja projekta, a 134 lica će biti zaposleno nakon završetka projekta u minimalnom trajanju od devet mjeseci</p> <p>2020.</p> <p>Broj dodijeljenih grantova</p> <p>Komisija je, za dodjelu bespovratnih sredstava predložila ukupno 52 projektna predloga, a ukupan iznos traženih sredstava za ove projekte je 2.476.991,31Eur. Prema onome što je navedeno u projektnim prijavama, u okviru projekata, biće</p>	<p>MRSS, ZZZCG</p>	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		<p>2.641.025,91 eura</p>	

		uključeno 420 lica sa invaliditetom. Od navedenog broja, 293 lica će biti zaposlena tokom trajanja projekta, što čini 69% uključenih lica. Nakon završetka projekta biće zaposleno 140 lica sa invaliditetom, u najkraćem trajanju od devet mjeseci.					2.476.991,31 eura	
--	--	--	--	--	--	--	-------------------	--

OBLAST 7: DISKRIMINACIJA U OBLASTI ZDRAVSTVENE ZAŠTITE I PRISTUPA ADEKVATNIM POMAGALIMA

OPERATIVNI CILJ 7: Ravnopravan pristup zdravstvenoj zaštiti licima sa invaliditetom

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020. godine smanjen nivo diskriminacije lica sa invaliditetom za 2%.

Do kraja 2020. godine harmonizovati 80% propisa iz oblasti zdravstvene zaštite sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOSTI:

2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazala je da je potrebno uskladiti propise u oblasti zdravstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

Prema rezultatima istraživanja CEDEM-a iz 2015. godine lica sa invaliditetom su diskriminisana u oblasti zdravstvene zaštite u procentu od 20%

CILJANE VRIJEDNOSTI:

Harmonizovani propisi u oblasti zdravstvene zaštite sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

Do kraja 2021 smanjiti nivo diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti zdravstvene zaštite za 2%

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
---------------	-----------	--	----------------------	-----	--------------------	--------------------------------------	--	-----------

Obezbijediti implementaciju preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	Izmjena Zakona o pravima pacijenata	Izmijenjen Zakon /usvojene preporuke iz Analize	MZ, Institut za javno zdravlje, JZU i Fond za zdravstveno osiguranje	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021.	Redovna budžetska sredstva MZ	
	Izmjena Zakona o liječenju neplodnosti asisitiranim reproduktivnim tehnologijama	Izmijenjen Zakon /usvojene preporuke iz Analize		I-IV kvartal 2020.				Nijesu potrebna sredstva
	Izmjena Zakona o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica	Izmijenjen Zakon /usvojene preporuke iz Analize	MZ i Javne zdravstvene ustanove	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021.		
Omogućiti ravnopravan pristup licima sa invaliditetom o infomacijama o seksualnom i reproduktivnom zdravlju i kotracepciji	Preventivni pregledi na svim nivoima zdravstvene zaštite	Br. Preventivnih pregleda: 3260 Broj edukativnih radionica: 32	MZ i Javne zdravstvene ustanove	I-IV kvartal 2020			Redovna budžetska sredstva MZ	
	Pristup edukativnim radionicama u organizaciji Instituta za javno zdravlje i centrima za podršku, odnosno savjetovaništima na primarnom nivou zdravstvene zaštite uz	Edukovano 7 zaposlenih za podršku na gestovnom jeziku	MZ i Javne zdravstvene ustanove	I-IV kvartal 2020			Redovna budžetska sredstva MZ	

	obavezu, a po potrebi, prisustvo tumača, i usluge medijatora						
	Obezbjediavanje i pristup informacija za lica sa oštećenjem vida i sluha uz podršku gestovnog prevodioca i u formatu pristupačnom za lica sa oštećenjem vida	U 5 zdravstvenih ustanova obezbijedeni su natpisi na Brajevom pismu, za naziv ustanove, prostorije i ime doktora odgovarajuće grane medicine.	MZ i Javne zdravstvene ustanove	I-IV kvartal 2020			Redovna budžetska sredstva MZ
Omogućiti ravnopravan pristup zdravstvenim uslugama za lica sa invaliditetom u ruralnim i slabije razvijenim područjima	Otvoriti ambulante u ruralnim područjima	Broj otvorenih ambulanti 3	MZ	I-IV kvartal 2020			Redovna budžetska sredstva MZ

OBLAST 8: DISKRIMINACIJA U OBLASTI POLITIČKOG I JAVNOG ŽIVOTA

OPERATIVNI CILJ 8: Ravnopravan pristup političkom i javnom životu za sva lica sa invaliditetom, bez diskriminacije

INDIKATOR UČINKA

Do kraja 2020. godine povećati nivo učešća lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu za 4 %

POLAZNE VRIJEDNOSTI

Prema rezultatima istraživanjima UNDP-a iz 2016. godine, lica sa invaliditetom nijesu uključena u politički život.

CILJANE VRIJEDNOSTI

Do kraja 2021. godine povećati nivo učešća lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu za 5 %

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
Omogućiti licima sa invaliditetom jednake mogućnosti u izbornim aktivnostima	Kampanje za podizanje svijesti o uključivanju lica sa invaliditetom u politički život	Organizovana medijska kampanja U okviru projekta pod nazivom "Multisektorskim pristupom za zaštitu prava i osnovnih sloboda lica sa invaliditetom" podržano od MLJMP po Odluci 2019 godine NVO Cedem je realizovao medijsku kampanju (gostovanje na TV, edukativno elektronski posteri na svim društvenim mrežama, fesjbuk, twiter instagram) između ostalog i o učešću lica sa invaliditetom u političkom i javnog životu .	MLJMP u saradnji nadležnim institucijama , NVO	I-IV 2019 I-IV 2020			Projekat finansiran od sredstava po Odluci o finansiranju projekata /programa za 2019 godinu	
	Okrugli sto pod nazivom „Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu, bez diskriminacije “	Organizovan okrugli sto broj učesnika Ministarsvo za ljudska i manjinska prava organizovalo okrugli sto na temu „Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu.“ Pored predstavnika organa državne uprave, nevladinih organizacija koji se bave zadovoljavanju potreba lica sa invaliditetom i	MLJMP u saradnji nadležnim institucijama	IV kvartal 2019			Redovna budžetska sredstava MLJMP	

		poslanika, na okruglom stolu je o iskustvima na međunarodnom novou i pravcima razvoja na nivou EU govorio i raniji predstavnik Komiteta UN o pravima lica sa invaliditetom g din Damjan Tatić. Na okruglom stolu je učestvovalo cca 35 predstavnika institucija, političkih partija, NVO organizacija, DIK, medija i drugih zainteresovanih subjekata.						
	Organizovanje radionica za mlade sa invaliditetom o procesima učešća u donošenja odluka i omladinskom aktivizmu	Najmanje 30 mladih sa invaliditetom obuhvaćeno radionicama na temu: Učešća u procesima donošenja odluka. Rezultat: U periodu od 30. januara do 15. aprila 2019 organizovane su tri radionice za 51 mladih sa invaliditetom (19 mladih u Herceg Novom ⁴² , 16 mladih u Nikšiću, i 16 u Bijelom Polju ⁴³ . Cilj radionica je bio podizanje svijesti mladih sa invaliditetom o potrebi njihovog većeg uključivanja u procese donošenja odluka i o prednostima samostalnog življenja.	Ministarstvo sporta kroz finansiranje projekta NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore	I-IV kvartal 2019			Budžet Crne Gore (sredstva odobrena na osnovu Konkursa Ministarstva sporta i mladih za finansiranje projekata NVO u 2018. godini) 1,150.00 EUR	Ministarstvo sporta i mladih će kroz Program ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike za 2020. godinu, nastaviti da pruža podršku aktivnostima koje za cilj imaju što bolju inkluziju ranjivih grupa. Takođe, jedan od prioriteta prepoznatih konkursima Ministarstva sporta i mladih na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama se odnosi na unapređenje položaja mladih sa fokusom na one koji su izloženi ili su u riziku od diskriminacije.
	Pružanje psihološkog savjetovanja	Najmanje 10 mladih sa invaliditetom steklo primjenjiva znanja o	Ministarstvo sporta kroz finansiranje	I –Iv kvarta				Ministarstvo sporta i mladih će kroz Program ostvarivanja javnog

⁴² <http://tiny.cc/ha9l5y>

⁴³ <http://tiny.cc/th9l5y>

	<p>mladima sa invaliditetom kroz obezbjeđivanje stručne podrške</p>	<p>samostalnom životu, najmanje 5 mladih sa invaliditetom je dobilo psihološku podršku za samostalan život</p> <p>Rezultat: 5 mladih sa invaliditetom je dobilo psihološku podršku za samostalan život kroz psihološko savjetovanje. Pružena je po jedna individualna psihološka seansa nedeljno u trajanju od dva mjeseca, odnosno ukupno 40 individualnih seansi.</p> <p>Kroz Školu samostalnog života, 14 mladih sa invaliditetom je steklo primjenjiva znanja o samostalnom životu (4 korisnika više u odnosu na broj planiranih).⁴⁴</p>	<p>projekta NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore</p>	<p>2019 - 2020</p>			<p>Budžet Crne Gore (sredstva odobrena na osnovu Konkursa Ministarstva sporta i mladih za finansiranje projekata NVO u 2018. godini)</p> <p>6,163.00 EUR</p>	<p>interesa u oblasti omladinske politike za 2020. godinu, nastaviti da pruža podršku aktivnostima koje za cilj imaju što bolju inkluziju ranjivih grupa. Takođe, jedan od prioriteta prepoznatih konkursima Ministarstva sporta i mladih na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama se odnosi na unapređenje položaja mladih sa fokusom na one koji su izloženi ili su u riziku od diskriminacije.</p> <p>Program ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike za 2020. sadrži mjere i aktivnosti koje se odnose na pružanje psihološke podrške mladima sa invaliditetom za samostalan život.</p>
	<p>Organizovanje 2 radionice za omladinske radnike o mehanizmima učešća mladih sa invaliditetom</p>	<p>Unaprijeđeno znanje najmanje 20 omladinskih radnika o mehanizmima učešća mladih sa invaliditetom</p> <p>Rezultat: U maju/junu 2019. godine, organizovane su 2 radionice za 22 osobe koje se bave mladima sa invaliditetom/ omladinskim radnicima/cama o</p>	<p>Ministarstvo sporta kroz finansiranje projekta NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore</p>	<p>I –IV kvartal 2019</p>		<p>Budžet Crne Gore (sredstva odobrena na osnovu Konkursa Ministarstva sporta i mladih za finansiranje projekata NVO u 2018. godini)</p> <p>965.00 EUR</p>		<p>Ministarstvo sporta i mladih će kroz Program ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike za 2020. godinu, nastaviti da pruža podršku aktivnostima koje za cilj imaju što bolju inkluziju ranjivih grupa. Takođe, jedan od prioriteta</p>

⁴⁴ <http://tiny.cc/cv8I5y>

		izjednačavanju mogućnosti za učešće mladih s invaliditetom. (dva učesnika više u odnosu na broj planiranih projektom). ⁴⁵						prepoznatih konkursima Ministarstva sporta i mladih na osnovu Zakona o nevladinim organizacijama se odnosi na unapređenje položaja mladih sa fokusom na one koji su izloženi ili su u riziku od diskriminacije. Program ostvarivanja javnog interesa u oblasti omladinske politike za 2020. sadrži mjere i aktivnosti koje se odnose na pružanje psihološke podrške mladima sa invaliditetom za samostalan život.
--	--	--	--	--	--	--	--	--

OBLAST 9: DISKRIMINACIJA U OBLASTI KULTURE, SPORTA I REKREACIJE

OPERATIVNI CILJ 9: Ravnopravno učešće lica sa svim oblicima invaliditeta u kulturnom životu Crne Gore

INDIKATOR USPJEHA

Do kraja 2020. godine harmonizovati 80% propisa iz oblasti kulture sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.

POLAZNE VRIJEDNOST: 2016.godine Analiza usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN od 2016. godine pokazuje da je potrebno uskladiti propise u oblasti kulture sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.	CILJANE VRIJEDNOSTI: Harmonizovani propisi u oblasti kulture sa preporukama iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN.
---	---

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STATUS REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVOR FINANSIRANJA	PREPORUKE
---------------	-----------	--	----------------------	-----	--------------------	--------------------------------------	--	-----------

⁴⁵ <http://tiny.cc/wzrx7y>

					ZAC IJE			
Obezbijediti implementaciju Preporuka utvrđenih Analizom usklađenosti Zakonodavstva u Crnoj Gori sa Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom	Izmijeniti Zakon o biblioteškoj djelatnosti	Izmijenjen zakon/usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo kulture	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021.		
	Unaprijediti Zakon o muzejskoj djelatnosti	Izmijenjen zakon/ usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo kulture	I-IV kvartal 2020.		I-IV kvartal 2021.		
	Izmijeniti Zakon o medijima	Izmijenjen zakon/ usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo kulture	IV kvartal 2020.			Redovna budžetska sredstva MK	
	Izmijeniti Zakon o elektronskim medijima	Izmijenjen zakon/ usvojene preporuke iz Analize ⁴⁶	Ministarstvo kulture	IV kvartal 2020.			Redovna budžetska sredstva MK	
	Izmijeniti Zakon o nacionalnom javnom emiteru - Radio i Televizija Crne Gore	Izmijenjen zakon Zakon je usvojen 27.7.2020.	Ministarstvo kulture	IV kvartal 2020.			Redovna budžetska sredstva MK	
Izmineniti Zakon o kinematografiji	Izmijenjen zakon/ usvojene preporuke iz Analize	Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta	-IV kvartal 2020.			Redovna budžetska sredstva MK		

⁴⁶ "Službeni list Crne Gore", br. 046/10, 040/11, 053/11, 006/13, 055/16, 092/17, 082/20

Promovisati dobre prakse u zaštiti od diskriminacije lica sa invaliditetom u oblasti sporta, kulture i rekreacije	<p>-Konkurs o sufinansiranju programa i projekata iz oblasti kulturno umjetničkog stvaralaštva na koji imaju pravo učešća da apliciraju svi subjekti na ravnopravnoj osnovi uključujući i lica sa invaliditeta</p> <p>-Konkurs za podršku projekima NVO organizacija</p>	<p>-Broj realizovanih projekata za lica sa invaliditetom</p> <p>Podržano ukupno 6 projekata od čega su 5 realizovani i to 2 na prvom konkursu i 3 na konkursu za NVO</p> <p>Prvi konkurs: 7.000</p> <p>Konkurs za NVO: 38.544</p> <p>Ukupno: 45.544</p>	Ministarstvo kulture	2019-2020		Budžet Crne Gore – sredstva odobrena po osnovu Javnog konkursa za finansiranje projekata iz oblasti kulturno umjetničkog stvaralaštva i Konkursa za podršku projektima NVO	
	Kontinuirana podrška radu Paraolimpijskom komitetu, kao	<p>- Iznos podržanog programa</p> <p>Rezultat: Cijeneći značaj paraolimpijskog sporta, kao i</p>	Ministarstvo sporta i mladih			Budžet Crne Gore - sredstva odobrena na osnovu Javnog konkursa za	

	<p>krovne asocijacije sportskih organizacija lica sa invaliditetom</p>	<p>ulogu Paraolimpijskog komiteta, Ministarstvo sporta i mladih je u 2019. godini putem Javnog konkursa za sufinansiranje programa sportskih organizacija u 2019. godini, podržao program Paraolimpijskog komiteta Crne Gore u iznosu od 160.000,00 eura, što je za preko 50% više u odnosu na 2018. godinu.</p> <p>Posredstvom Paraolimpijskog komiteta Crne Gore na predmetnom konkursu opredijeljene su stipendije za 15 paraolimpijaca u ukupnom iznosu od 21.600,00 EUR</p> <p>Dodatno, za troje paraolimpijaca Filipa Radovića, Dejana Bašanoviću i Luku Bakića, za osvojene medalje na Evropskom seniorskom prvenstvu u stonom tenisu za osobe sa invaliditetom.</p> <p>Ministarstvo sporta i mladih je putem Javnog konkursa za sufinansiranje programa sportskih organizacija u 2020. godini, podržao program Paraolimpijskog komiteta Crne Gore u iznosu od 175.500,00 EUR.</p>		2019-2020		<p>sufinansiranje programa sportskih organizacija u 2019. godini.</p> <p>160.000,00 EUR</p> <p>175.500,00 EUR u 2020.god.</p>	
--	--	---	--	-----------	--	---	--

OBLAST 10: LOKALNE SAMOUPRAVE U PROCESU ZAŠTITE OD DISKRIMINACIJE LICA SA INVALIDITETOM

OPERATIVNI CILJ 10: Postizanje ravnopravnosti u uživanju ljudskih prava lica sa invaliditetom i pristupu javnim uslugama na lokalnom nivou

INDIKATOR USPJEHA

Do kraja 2020. godine usvojiti lokalne akcijske planove u najmanje 20 % opština u Crnoj Gori.

POLAZNE VRIJEDNOSTI

Nijesu razvijeni niti usvojeni akcioni planovi za implementaciju Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti na nivou opština

CILJANE VRIJEDNOSTI

Do kraja 2021. godine usvojiti Akcione planove u najmanje 25% opština u Crnoj Gori.

KLJUČNE MJERE	AKTIVNOST	INDIKATOR REZULTATA I POSTIGNUTE VRIJEDNOSTI	NADLEŽNE INSTITUCIJE	ROK	STAT US REALIZACIJE	NOVI ROK REALIZACIJE UZ OBRAZLOŽENJE	REALIZOVANA SREDSTVA /IZVRO FINANSIRANJA	PREPORUKE
Organizovanje edukacija za predstavnike lokalnih uprava zaduženih za rad sa ranjivim društvenih grupama o antidiskriminacionim politikama na nivou lokalnih uprava i mehanizmima zaštite	Organizovati najmanje 1 edukaciju predstavnika lokalnih uprava zaduženih za rad sa ranjivim društvenim grupama	Najmanje 20 učesnika Realizovano je 5 okruglih stolova za 23 lokalne samouprave na kojima je učestvovalo ukupno 175 predstavnika lokalnih samouprava i institucija na nivou opština. Jedna od tema o kojoj se govorilo je „Uloga lokalnih samouprava u procesu zaštite lica sa invaliditetom“ ⁴⁷	MLJMP	I-IV 2019 I-IV 2020			Budžet MLJMP i lokalnih samouprava	
Donošenje LAP-ova za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti	Usvojiti LAP za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti	Usvojen LAP – Oština Pljevlja- Usvojen Lokalni akcioni plan za integraciju i zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom za opštinu Tivat	Opština Pljevlja Opština Tivat Opština Tuzi Herceg Novi	I-IV 2019 I-IV 2020				

⁴⁷ <https://mmp.gov.me/organizacija/odjeljenje-za-EU-i-IPA/>

		<p>za period od 2019-2021. godine⁴⁸</p> <p>Opština Herceg Novi- Na sjednicni Skupštine Opštine Herceg Novi od 23.12.2023. godine usvojen Lokalni akcioni plan u oblasti invalidnosti opštine Herceg Novi 2021-2023⁴⁹</p> <p>Opština Tuzi- usvojila Lokalni akcioni plan za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period od 2021-2023. godine⁵⁰</p>				Redovna budžetska sredstva opština Pljevlja, Tivat, Tuzi, Herceg Novi	
Organizovati kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti na nivou lokalnih samouprava	Organizovati kampanju	<p>Organizovana kampanja</p> <p>Predstavnica Kancelarije za osobe sa invaliditetom održala je 1 radionicu na temu Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom , uz prezentaciju ključnih aktivnosti iz LAP Opštine BP.</p>	Bijelo Polje	<p>I-IV 2019</p> <p>I-IV 2020</p>		Redovna budžetska sredstva optine Bijelo Polje i sredstva obezbijedjena za finansiranje projekata NVO	

⁴⁸ („Službeni list CG“-opštinski propisi broj 10/19)

⁴⁹ ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 046/20 od 30.12.2020)

⁵⁰ ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 048/20 od 31.12.2020)

		<p>U okviru projekta "Promocija jednakosti osoba sa invaliditetom sa drugim licima u opštini Bijelo Polje kroz radionice i emisiju na lokalnoj radio stanici koje je realizovalo Udruženje paraplegičara za Bijelo Polje i Mojkovac organizovan je serijal emisija na SUN TV i radionica. U istim su učestvovali i predstavnici Sekretarijata za lokalnu samoupravu i Kancelarije za osobe sa invaliditetom.</p> <p>Ovom prilikom održano je 32 radionice 10-15 učesnika po svakoj radionici – 2 tribine; 5 emisija na lokalnoj tv stanici 1 okrugli sto; 2 emisije na lokalnoj radio stanici.</p>					
Organizovanje edukacije (seminare, radionice) za predstavnike lokalnih samouprava	Organizovati edukacije	<p>Organizovana edukacija-</p> <p>Opština Tivat realizovala 2 aktivnosti iz navedenog plana:</p> <p>Cilj 2: Omogućavanje prava na participaciju u političkim, kulturnim i sportsko-rekreativnim aktivnostima licima sa invaliditetom/ Aktivnost 2.1. Učiniti pristupačnim izborna mjesta licima sa invaliditetom/ Indikator: 5 biračkih mjesta prilagođeno je slabovidim osobama kako bi olakšano</p>	Opština Tivat Opština Bijelo Polje				<p>Redovna budžetska sredstva optine Tivat</p> <p>Redovna budžetska sredstva optine</p>

		<p>mogle da pristupe glasačkom mjestu</p> <p>Cilj: 5: Uključivanje lica sa invaliditetom u društvenu zajednicu unapređivanjem životnog standarda kroz uspostavljanje održivog sistema socijalne zaštite/ Aktivnost 5.1. Osnivanje Dnevnog centar za djecu i mlade sa smetnjama i teškoćama u razvoju/ Indikator: Osnovana JU „Dnevni centar za djecu i mlade sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Tivat“⁵¹ čije usluge trenutno koristi 13 korisnika.</p> <p>Opština Bijelo Polje Savjet za saradnju lokalne samouprave i NVO održao je 5 sastanaka. Opština BP raspisala je Javni Konkurs za raspodjelu sredstava nevladinim organizacijama, kroz kojem su podržana 2 projekata. Podržan je projekat NVO Udruženje za podršku OSI Bijelo Polje pod nazivom „Prevenција, najbolji izbor za žene sa invaliditetom“ u iznosu od 4.667.00€. Drugi projekat je projekat Udruženje roditelja OAZA Bijelo Polje pod nazivom „Podrška je naša potreba“ u iznosu od 3.624.80€.</p>						Bijelo Polje i sredstva obezbijedjena za finansiranje projekata NVO	
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--

⁵¹ Odluka o osnivanju Javne ustanove "Dnevni centar za djecu i mlade sa smetnjama i teškoćama u razvoju - Tivat" ("Službeni list Crne Gore - opštinski propisi", br. 025/19)

		Realizacija navedenih projekta je u toku.						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

III ZAKLJUČCI I PREPORUKE

- Nastaviti sa intezivnijom harmonizacijom preporuka iz Analize usklađenosti crnogorskog zakonodavstva i usklađivanja propisa s Zakonom o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Konvencijom UN sa posebnim fokusom na usklađivanje Zakona o bezbjednosti i interoperabilnosti željeznice, Zakona o željeznici, Zakona o porezu na dodatnu vrijednost, Zakona o porezu na upotrebu putničkih motornih vozila, Zakona o vanparničnom postupku, Zakona o pravima pacijenata, Zakona o liječenju neplodnosti asistiranim reproduktivnim tehnologijama, Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica, Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom, Zakonu o izboru odbora i poslanika, Zakona o političkim partijama, Porodični zakon, Zakon o biblioteškoj djelatnosti;
- Sprovesti istraživanje o nivou diskriminacije lica sa invaliditetom u svim oblastima po dubini
- Sprovoditi intezivniju kampanju za uključivanje lica sa invaliditetom u politički i javni život;
- Povećati obim edukovanih službenika zaduženih za primjenu antidiskriminacionih propisa kroz povećan broj edukacija tužilaca, inspeksijskih organa, sudija za prekršaje, građanskih sudova, ali i lica sa invaliditetom za pokretanje postupaka za zaštitu od diskriminacije
- Implementirati Strategiju za zaštitu lica sa invaliditetom kroz usvajanje lokalnih akcionih planova u opštinama Gusinje, Kotor, Žabljak, Cetinje, Plav; kao i drugim opštinama.